

Onze Vogels

54e jaargang no.6, juni 1993

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

De

ose

B

roedparasitisme van de weduwevogels

Broedparasitisme is een voordelige zaak. Vogels die dit in de loop der tijden hebben ontwikkeld, kregen voortplantingssucces. Je vraagt je eigenlijk af waarom niet alle soorten tot die methode zijn gekomen. Het onderbrengen van een ei in het nest van een andere vogelsoort (zoals bijvoorbeeld onze koekoek *Cuculus canorus* dit doet) kan men onmogelijk als een aardige bijzonderheid zien, een soort speling van de natuur. Men moet niet vergeten dat deze methode een geweldig voordeel oplevert. Door spreiding van de legsels wordt het risico immers in belangrijke mate verdeeld en daarmee verkleind.

Meiba astrilde (HM)

Het legsel van een zelfbroedende, niet-parasiterende koekoek zoals de Afrikaanse koekal (de zwarte *Centropus grilli* bijvoorbeeld) bestaat uit drie tot vijf eieren en men heeft geen reden om aan te nemen dat het legsel van onze vrijwel even grote Europese koekoek bij het zelf verzorgen van eieren en jongen belangrijk groter zou zijn. Per seizoen zouden dan door een koekoekspaar gemiddeld vier jongen kunnen worden grootgebracht, want men kan met het oog op het vroege vertrek naar zuidelijke streken moeilijk aannemen dat de koekoek twee legsels per seizoen zou hebben. Door echter telkens een ei in een waardvogelnest (het nest van een andere vogelsoort) te deponeren en de verzorging daarvan aan pleegouders over te laten, is het koekoek-vrouwje in staat om per seizoen wel zestien (en misschien nog wel meer) eieren te leggen. Daar komt nog bij dat dit belangrijk grotere aantal eieren

over een groot aantal nesten is verspreid (één ei per waardvogelnest), waardoor de risicofactor daadwerkelijk verminderd is. Een ander voordeel ten gunste van de koekoek bestaat nog hierin dat haar jong nooit een achterblijvertje is, zoals dit bij gewone legsels wel voorkomt. In alle nesten waarin een koekoeksei werd gedeponeerd, is het koekoeksjong het grootst en het eist door de enorme sperprikkel die hij op de pleegouders uitoefent, alle voedsel op. Het broedparasitisme geeft bijgevoeg een belangrijk hoger rendement en het behoeft dan ook niet te verwonderen dat het onafhankelijk van elkaar door een aantal vogelgroepen in praktijk wordt gebracht. Het gaat hier als het ware

om een belangrijke ontdekking en ook bij ons mensen komt het voor dat een ontdekking gelijktijdig en volkomen onafhankelijk wordt gedaan. De **voordeelregel** bij het voetballen werd niet door sportmensen uitgevonden. Het is de belangrijkste regel waardoor de levende natuur vanaf het allereerste begin wordt beheerst. In Amerika komen koekoeken voor die zelf broeden en het broedparasitisme nog niet hebben 'ontdekt'. Dit laatste is wel het geval bij de in de omgeving van het vee rondhangende koevogels of koespreuwen van het geslacht **Molothrus**, die onafhankelijk van de koekoeken deze opmerkelijke broedmethode hebben ontwikkeld, waarvan vooral de woudzangers **Parulidae** de

Paradijsweduwe (HB)

dupe zijn. Er is echter een belangrijk verschil met de Europese koekoek. Door het broedparasitisme van de koevogel wordt het voortplantingsvermogen van de waardvogel wel **verminderd**, maar niet totaal afgeremd. Naast de jonge koevogel worden soms nog twee tot drie jonge vogels van de eigen soort grootgebracht, een bijzonder efficiënt systeem, want een goede parasiet moet alleen al uit eigenbelang zijn waardvogel nu eenmaal niet uitroeien. Daarmee heeft hij immers zijn eigen doodvonnis getekend. De gele woudzanger of wilde kanarie herkent de eieren van de koevogel als te groot, te wit en te bruin gespikkeld. Heeft deze zanger in zijn komvormige nest een koevogel ontdekt, dan vervaardigt ze een nieuwe bodem en deponeert daarop een nieuw legsel van groenwitte, bruinevlekte eieren. Krijgt ze dan nog last van de koevogel, dan kan ze met haar verdediging doorgaan tot vijf nieuwe nestbodems met nieuwe

Koningssweduwe (HM)

Granaatastrilde (HM)

legsels aanwezig zijn. Op die manier kan een pagodeachtig nest ontstaan. Het broedparasitisme bleek zo spoedig te zijn dat het bij meer vogelgroepen wordt aangetroffen. Zo leggen koekoekseenden (de Zuidamerikaanse zwartkopspeend *Heteronetta atricapilla* bijvoorbeeld) hun eieren in nesten van andere watervogels, koekoekswevers *Anomalospizinae* doen dit bij verwante zangvogels. Honingwijzers *Indicatoridae* die de honingdas en de mens naar de nesten van wilde bijen voeren, laten hun jongen grootbrengen door baardvogels *Capitonidae* en spechten, terwijl de Afrikaanse weduwevogels *Viduae* bij prachtvinken *Estrildidae* parasiteren. Deze methode moet in de loop der tijden geleidelijk zijn ont-

ysel

De

staan en allerlei gedragsaanpassingen dienen daarbij een rol te hebben gespeeld. Gedrag moet namelijk aangepast zijn, aangepast aan de behoefte. Aanpassing is een belangrijke eigenschap van het leven, misschien wel de belangrijkste eigenschap. Men kan zeker wel zeggen dat zonder aanpassing leven niet goed mogelijk zou zijn. Voor de lichaamsbouw ligt dit voor de hand. Een goedvliegende vogel moet een gestroomlijnde spoelvorm hebben om zich te kunnen voortbewegen door de lucht. De snavels van de verschillende vogelsoorten laten een complete staalkaart van verschillende typen zien in verband met de voedselopname en overige functies; graven bijvoorbeeld bij bijeneters **Meropidae**, hakken bij spechten **Picidae**, het vrijmaken van zaad uit naaldboomkegels bij de kruisbek **Loxia curvirostra**, het afromen van het water door de lepelaar **Platalea leucorodia** en het vaneenscheuren van de prooi bij roofvogels. Evenals de lichaamsbouw moet ook het **gedrag** aanpassing vertonen om zo het dier de beste overlevings-

Fisher's weduwe (HB)

Purpergranaalstrilde (HB)

kans te geven en de soort voor uitsterven te behoeven. Die aanpassing van het gedrag laat ons soms zulke interessante dingen zien dat wij hier in aanraking komen met de mooiste **animal stories** van het hele dierenrijk en vogels blijken hier zeker geen uitzondering te maken. De Afrikaanse weduwevogels uit steppen en savannen van Sahara tot Kaap brengen hun jongen niet groot. De eieren worden stuk voor stuk gelegd in de nesten van prachtvinken, maar dan wel zo dat iedere wida-soort zijn eigen prachtvinksoort

heeft. Liggen er meerdere weduweeieren bij elkaar, dan heeft zo'n nest bezoek van een aantal vrouwtjes gehad, die elk slechts één ei aan de pleegouders hebben toevertrouwd. Op die manier komt immers een maximale spreiding van het legsel tot stand en behoeven de pleegouderparen elk maar één weduwejong groot te brengen. Een verwijdering van een waardvogelei (methode koekoek) komt gewoonlijk niet voor. Het telvermogen van de prachtvink wordt blijkbaar door het weduwevrouwtje niet hoog aangeslagen. Wel worden wel eens bij meerdere weduweeieren waardvogeleieren opgegeten en daar het eigen ei door het weduwevrouwtje met rust wordt gelaten, moet zij dit wat meer ovale en grotere ei van het prachtvinkei kunnen onderscheiden. De prachtvinken zelf zien de versteking niet en zullen hem nooit vernietigen of van de hand doen. Nu zijn de verschillen tussen de eieren dan ook gering. Oorspronkelijk zullen de weduwevogels evenals hun verwanten, gevlekte eieren hebben gehad, maar de aanpassing is zover gegaan dat ze momenteel ook de witte

reproductieve van de ardeurvogel

prachtvinkekleur produceren. Nu kan men al dit fraais met eigen ogen krijgen te zien. In de vrije natuur of op een televisie-documentaire, zult u zeggen. Als u echter over een ruime voliëre beschikt, zult u met een beetje geluk de nauwe samenwerking van beide vogelsoorten ook van dichtbij mee kunnen maken. De waardvogel van de paradijsweduwe **Steganura (vidua) paradisaea** is de melba-astriid **Pytilia melba**, die in een ruime, goed-ingerichte voliëre zeker tot voortplanting is te brengen. Daar het nest in doornige struiken wordt gemaakt zal men hiervoor een bruikbaar surrogaat moeten hebben. Persoonlijk vonden wij dat in duindoorn, sleedoorn, aucuba en braam, waarvan een aantal planten in de voliëre was geplaatst. Met een in hoofdzaak graszaden-insekten-menu is de melba-astriid niet moeilijk te houden en zal hij ons met een beetje geluk ook de voortplanting laten zien: drie tot vier witte eieren, waaruit na een broedduur van ongeveer twee weken de jongen tevoorschijn komen. Bij aanwezigheid van **Steganura (vidua)** behoeft dit niet zo eenvoudig te zijn en kan de kweek door een geproduceerd weduwe-ei een interessante complicatie krijgen. Is de voliëre ruim genoeg, dan kan het mannetje zijn interessante balts laten zien, waarbij hij met zijn golvende vlucht het vrouwtje en zijn rivalen imponeert. De vier middelste staartpennen zijn na de aan de broedtijd voorafgaande volledige rui extra lang geworden. Het middelste paar is sterk verbreed (ongeveer tweemaal zo breed als normaal), terwijl het paar ernaast bijzonder lang is. Doordat beide sierversen om hun lengteas zijn gedraaid waardoor de vlaggen boven elkaar liggen, wrijven bij het opvliegen de tegen elkaar aansluitende bovenste randen van het tweede paar over de gerafelde vlaggen van het middelste. Het snorrend geluid dat daarvan het gevolg is, blijkt ook tot het imponeergedrag van het mannetje te behoren. In het vrije veld houden de mannetjes grote territoria bezet door in bepaalde bomen post te vatten en hun fladderende baltsvlucht te starten. In de voliëre krijgt men hiervan wel iets te zien, maar als gevolg van de toch altijd nog beperkte

Fisher's weduwe (HB)

ruimte niet voor honderd procent. Daar de broedtijd samenvalt met de regentijd blijkt een kunstmatig buitje (naar wij persoonlijk ondervonden) een stimulerende invloed op de dieren te hebben. Zal een weduwejong in een prachtvinknest door de pleegouders worden gevoerd, zijn bepaalde voorzieningen vereist. Het weduwejong zal zich volkomen als een prachtvinkjong moeten gedragen. Voert een prachtvink zijn jong, dan wordt een behoorlijke hoeveelheid voorverteerd voedsel in de keel van het sperrende jong gepompt. Dit moet daarvoor de snavel wijd openen, waarna het ouderdier aan het sperpatroon kan zien of het met zijn kind te doen heeft. Nu blijken prachtvinken een speciale tekening in de bek te hebben, waarbij tong, ondersnavelbasis en verhemelte van zwarte vlekken zijn voorzien, terwijl verdikte uit-

wassen opzij van de snavel twee ronde witte of blauw-violet-reflecterende knobbeljes vertonen. Je zou dit sperpatroon als het paspoort van het prachtvinkjong kunnen beschouwen, want het is van soort tot soort verschillend: de vlekken zijn soms tot bogen verbonden, er kunnen vlekken ontbreken, terwijl plaats en aantal ook nog kunnen variëren. Voor het voeren van de jongen is dat sperpatroon van het grootste belang. De prachtvink kent instinctief het sperpatroon van zijn soort, behoeft dit niet te leren en voert daardoor slechts de **eigen** jongen. Daar in het nest aanwezige **andersoortige** jongen met hun eigen sperpatroon **niet** worden gevoerd, zat er voor de weduwen niet anders op dan zich van het speciale sperpatroon van hun waardvogelsoort te voorzien. Zo heeft de paradijsweduwe het sperpatroon van de melbaastriid gekre-

osel

De

gen, de koningsweduwe *Tetraenura (vidua) regia* dat van granaatastrild *Uraeginthus granatinus* en blauwfazantje *Uraeginthus bengalus*, de Fischer-weduwe *Tetraenura (vidua) fischeri* dat van de purper granaatastrild *Uraeginthus lanthinogaster*, de dominicaner weduwe *Vidua macroura* dat van het Sint Helena-fazantje *Estrilda astrild*, de staal- of atlaswidavink *Hypochera (vidua) chalybeata* dat van de vuurvink *Lagonosticta senegala*. Vergelijkt men de sperpatronen, dan blijken die van de weduwejongen niet (of zo goed als niet) van die van hun waardvogel te onderscheiden te zijn. Uiteraard verhindert deze gelijkheid dat de waardvogels hen als ongewenste verstekelingen zullen zien. Op die manier worden de jonge weduwevogels niet door de prachtvinken verwaarloosd en kunnen ze rustig in het vreemde nest tot ontwikkeling komen. De jongen zitten bij elkaar in het nest totdat zij volgroeid zijn en om niet door de mand te vallen en door de pleegouders als vreemden te worden herkend, moeten zij er als hun pleegbroertjes en zusjes uitzien. Ze hebben dan ook precies hetzelfde grijsbruine jeugdkleed, terwijl de verschillen eerst in het volwassen kleed optreden. Bedelgeluiden en gedragingen (karakteristiek draaien met de kop) zijn eveneens gelijk. Dan is er nog de overeenkomst in de spijsvertering, die natuurlijk ook vereist is. De jonge weduwevogel is precies op het voer ingesteld, dat de desbetreffende soort prachtvink aan de jongen brengt. Daar dit van soort tot soort verschillend is, brengt het bepaalde consequenties voor de spijsvertering van de weduwejongen met zich mee. Nu doen zich in dit opzicht nog enige moeilijkheden voor,

Het is onwaarschijnlijk dat die aanpassingen (zelfde jeugdkleed, bedelgeluiden en- gedragingen, spijsvertering) slechts door de erfelijke eigenschappen van het vrouwtje zouden zijn bepaald. Daar broedparasiet en waardvogel sprekend op elkaar lijken, zullen de erfelijke factoren van het mannetje in dit opzicht ook van belang zijn. Als het mannetje inderdaad invloed heeft op de genoemde signalen, dan moet een kruising tussen weduwevogels met verschillende erfelijke aanleg op die punten

noodlotige gevolgen hebben. De bastaard zal dan een sperpatroon hebben, dat door geen enkele van de waardvogels wordt geaccepteerd. Voor zo'n jong kan slechts de hongerdood het uiteindelijk resultaat zijn. In dit geval zouden slechts partners met gelijke aanleg ten opzichte van de voedersignalen met elkaar kunnen paren. Uiteraard is hiervoor een preciese herkenning vereist. Nemen wij *Steganura (vidua)* als voorbeeld. Hiervan is een aantal ondersoorten bekend, waarvan elk een andere prachtvinkgastheer heeft. Onderlinge kruising komt hierbij niet voor en daarom is het beter om hier van soorten te spreken, die sprekend op elkaar gelijken. Herkenning geschiedt door de zang die veel lijkt op die van de waardvogel. Zo zingt de man van de smalstaart-paradijsweduwe *Steganura (vidua) paradisaea* als de melba-astrild *Pytilia melba* en de man van de breedstaart-paradijsweduwe *Steganura (vidua) obtusa* als de prachtvink *Pytilia afra*, de Wiener astrild. Kwamen beide weduwe-

Dominicaner weduwe (HM)

Breedingsritueel van de weduwevogel

elkaar te kunnen herkennen met behulp van een aangeleerde taal. Het overnemen van de zang van de vader door jonge vogels door middel van overlevering komt (zoals bekend) bij veel vogels voor. Al met al is dit het eerste gevaar van een

kruisingsbarrière tussen onderling kruisbare dieren, die door een **leerproces** is ontstaan. De eieren moeten door het vrouwtje uiteraard in de juiste nesten worden gelegd. Behalve het juiste mannetje van haar eigen soort voor de paring is de juiste waardvogel voor het onderbrengen van de eieren vereist. Beiden herkent zij aan hun

soorten in verschillende gebieden voor, dan zouden er bij de paring geen problemen bestaan. Nu kan men slechts met behulp van de zang tot de juiste paring komen. De smalstaart kent alleen de zang van de eigen waardvogel, terwijl de breedstaart over diens volledige **woordenschat** (lok-, contact- en voederroepen, begroetingsstrofen, nestlokken, opwindingsstrofen en zang) beschikt. Op die manier komen de paradijsweduw met elkaar in contact met behulp van de geluiden van hun gastheren. De staal- of atlaswidavink **Hypochera (vidua) chalybeata** kan alles imiteren wat bij de pleegouders te horen is, zelfs het veelstemmig bedelgeluid van een troep jongen bij de aankomst van de ouders. Hier is een overeenkomst van de geluiden met die van de waardvogels tot stand gekomen, die zover gaat dat deze zelf niet kunnen onderscheiden waarvan de zang afkomstig is. Het totstandkomen van die overeenkomst vormt een belangrijk punt, waarbij wij nog niet alle problemen in voldoende mate konden oplossen. De kennis van het bedelgeluid moet het uitkomende jong aangeboren zijn, daar hij anders zou verhongeren. Maar het is zeker niet nodig dat alle geluiden van de prachtvink-waardvogel bij de weduwevogels aangeboren zijn. De jongen hebben immers voldoende gelegenheid om die aan te leren. Weduwen die bij eenzelfde soort pleegouders zijn opgegroeid, schijnen

Zwarte langstaartweduwe (CS)

Staarvink (JB)

zang. Door de voorbereidingen van de waardvogelman tot broeden wordt het leggen van haar eieren gesynchroniseerd met dat van het waardvogelvrouwtje. De broedparasiet legt dan in hetzelfde nest. Bij zelfbroedende soorten worden paring en eileggen door de nestbouwactiviteiten van het mannetje gestimuleerd. Terwijl beide handelingen door hetzelfde mannetje worden verricht, verwacht het weduwevrouwtje deze van twee mannen, die bovendien nog tot twee verschillende soorten behoren. Door de nestbouwactiviteit van een man die op haar pleegvader lijkt, komt zij in de juiste stemming. Zij paart echter met de weduweman, die zij door haar aangeboren kennis op het geluid kan onderscheiden. In tegenstelling tot de koekoek worden de jongen van de prachtvink-waardvogel niet door de jonge weduwevogels benadeeld. Het enige nadeel dat de waardvogel ondervindt, blijkt de voeding van een extra jong te zijn. Nog een praktische wenk voor de kweek. De voortplanting wordt daadwerkelijk gestimuleerd door de vogels dierlijk voedsel (ei, mierpoppen, insecten bijvoorbeeld) te geven. Persoonlijk hebben wij een goede ervaring met edelgistpreparaten gehad. Als babyvoedsel voor de jonge weduwen en waardvogels dienen zachte insecten te worden verstrekt, bij voorkeur zo gevarieerd mogelijk. Na ongeveer acht dagen

blijkt het door de oudervogels opgebraakt voedsel een toenemende hoeveelheid halfrijpe graszaden te bevatten. Komen de jongen tenslotte op eigen benen te staan, dan worden vrijwel uitsluitend graszaden gegeten. Om de zaadpluizen te bereiken kun-

nen veel prachtvinken klimmen, maar weduwen zijn daar niet toe in staat. Plaatselijk kan de weduwe-populatie zo dicht zijn, dat vrijwel alle prachtvinknesten met één of meer weduwe-eieren zijn bezet. Bij uitzondering kunnen dit er wel vier of vijf zijn. Niet zo rooskleurig voor de prachtvinkstand, zou men zeggen, maar vergeten wij niet dat op die manier de soort plaatselijk nooit uitgeroeid zal worden. Komt de prachtvinkstand teveel onder druk te staan, dan zal daardoor de weduwe-populatie worden benadeeld, met herstel van de prachtvinkstand als resultaat. Weduwevogels zijn bijzonder interessant, niet slecht voor de wetenschappers, maar voor de vogelliefhebbers zeker niet minder. Een aantal problemen werd opgelost. Nog niet zo lang geleden dacht men nog dat niet slechts prachtvinken, maar ook vinken, mussen, gorzen en wevers als waardvogels konden optreden. Tegenwoordig weten wij echter dat slechts de prachtvinken dit doen en dan nog alleen de geslachten **Pytilia**, **Estrilda**, **Uraeginthus** en **Lagonosticta**. Toch

bleven er nog genoeg problemen over om een studie in dit opzicht zinvol te maken. Door de liefhebber die een ruime voliëre bezit, kan hiertoe zeker een steentje worden bijgedragen. Hij zal er geen spijt van hebben. Wist u tenslotte dat paradijsweduwemannetjes op een bepaalde plaats samenkomen om te paren en dat de vrouwtjes daarna uiteengaan om eieren te gaan leggen in het waardvogelnest?

Vuurvink (HB)

ysel

De

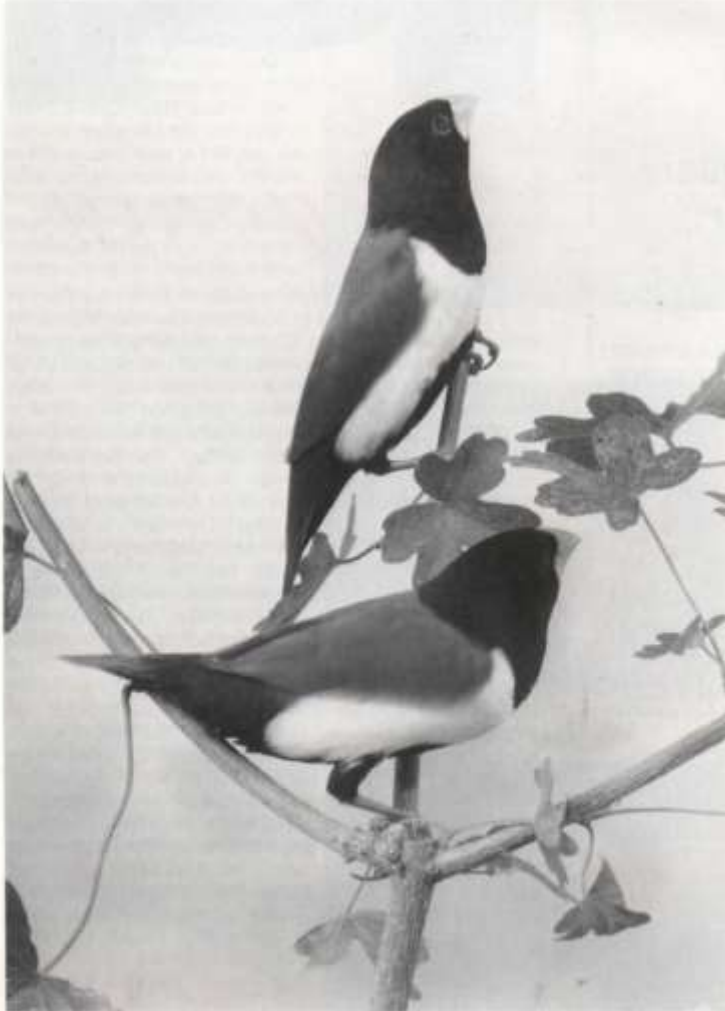
De driekleur non

Nonnen, ze zijn er in soorten waarvan de zwartkop, de witkop en de driekleur wel de meest voorkomende zijn. Over de laatste deze keer een kleine uiteenzetting.

Voor zover het u nog niet bekend was, de lengte is ± 12 cm. Zoals bij veel vogels heeft ook deze soort de naam te danken aan het (drie)kleurig tekeningspatroon. De kop, keel en buik zijn zwart met helder blanke flanken en borst, de overige delen zijn bruin. Met daarnaast het kenmerk van de non dan wel rietvinkachtigen: de dikke kegelvormige snavel, die bleekgrijs is. Een koppel samenstellen is niet eenvoudig; uiterlijk is er geen verschil en de zang is bijna niet waarneembaar. Maar het zijn kolonievogels en er zouden meerdere exemplaren aangeschaft kunnen worden, dan zit er altijd wel een stel tussen. Dat deze vogels in veel volières voorkomen, komt door verschillende oorzaken. Ze zijn vrij sterk, gemakkelijk in verzorging, verdraagzaam qua karakter, dus zeer geschikt voor een gemeenschapsvolière. Aangezien ze regelmatig in de handel verkrijgbaar zijn en de prijs laag is, behoren ze dus tot de zogenaamde eenvoudige soorten. Die prijs wijst erop dat dit soort nog steeds massaal voorkomt in

de landen van herkomst China en India. Overigens, in genoemde landen richten zwermen nonachtigen vaak heel veel schade aan aan de door boeren geplante gewassen. Vandaar dat ze daar niet zo geliefd zijn en soms worden uitgeroeid. Dat deze soorten te voegen zijn bij de familie rietvinken blijkt wel uit het volgende: Ze vertoeven heel veel in bamboevelden in de moerasachtige gebieden op de Molukken. Bij die waterrijke gebieden zijn veel grasvegetaties waar de vogels de zaden van nuttigen. De vrij grote bolvormige nesten worden in de struiken vervaardigd door beide oudervogels. Het materiaal wordt door de man aangesleept en het popje verwerkt het. Als de gemiddeld 5 eitjes na 14 dagen broeden door man en vrouw uitkomen, duurt het nog vrij lang voordat de jongen uitvliegen. Meestal verlaten tropische vogels na 3 weken het nest, maar bij deze soort duurt het veelal nog 4 à 5 dagen langer. Aangezien ook in de tropen de nachten koud kunnen zijn, gaan de jongen 's avonds samen met de ouders instinctief terug in het warme nest. In het verblijf dienen wij de biotoop enigszins na te bootsen, het plaatsen van wat riet is een must. Ze zitten er vaak in te wiegen en te klauteren. Als het vermeldde in samenspel met een waterpartijtje niet aanwezig is, krijgt men te maken met een saai vogel. Overigens, dat klauteren zorgt ervoor dat de nagels niet te lang worden en de snavel mooi gaaf blijft. Een prima aanvulling op het zaadmengsel zijn bosjes grashalmen en diverse andere onkruiden geplukt in de natuur. Nonnen zijn echt niet zo saai als men denkt. Het zijn vogels waar veel plezier aan te bevelen is, mits er enige zaken in acht worden genomen. Maar als liefhebber doe je tenslotte toch alles om het de vogels naar de zin te maken.

de landen van herkomst China en India. Overigens, in genoemde landen richten zwermen nonachtigen vaak heel veel schade aan aan de door boeren geplante gewassen. Vandaar dat ze daar niet zo geliefd zijn en soms worden uitgeroeid. Dat deze soorten te voegen zijn bij de familie rietvinken blijkt wel uit het volgende: Ze vertoeven heel veel in bamboevelden in de moerasachtige gebieden op de Molukken. Bij die waterrijke gebieden zijn veel grasvegetaties waar de vogels de zaden van nuttigen. De vrij grote bolvormige nesten worden in de struiken vervaardigd door beide oudervogels. Het materiaal wordt door de man aangesleept en het popje verwerkt het. Als de gemiddeld 5 eitjes na 14 dagen broeden door man en vrouw uitkomen, duurt het nog vrij lang voordat de jongen uitvliegen. Meestal verlaten tropische vogels na 3 weken het nest, maar bij deze soort duurt het veelal nog 4 à 5 dagen langer. Aangezien ook in de tropen de nachten koud kunnen zijn, gaan de jongen 's avonds samen met de ouders instinctief terug in het warme nest. In het verblijf dienen wij de biotoop enigszins na te bootsen, het plaatsen van wat riet is een must. Ze zitten er vaak in te wiegen en te klauteren. Als het vermeldde in samenspel met een waterpartijtje niet aanwezig is, krijgt men te maken met een saai vogel. Overigens, dat klauteren zorgt ervoor dat de nagels niet te lang worden en de snavel mooi gaaf blijft. Een prima aanvulling op het zaadmengsel zijn bosjes grashalmen en diverse andere onkruiden geplukt in de natuur. Nonnen zijn echt niet zo saai als men denkt. Het zijn vogels waar veel plezier aan te bevelen is, mits er enige zaken in acht worden genomen. Maar als liefhebber doe je tenslotte toch alles om het de vogels naar de zin te maken.

Tekst: Piet Buijs
Foto: Harry Lacey.

"DOFO" PROPOLIS SUPER V.K.

Bescherm uw vogels !!!!

**BACTERIËN - SCHIMMELS
en
VIRUSSEN DODEND**

Wereld verkoop succes
Slechts f 40,- "DOFO"
Telefoon: 01667-2396

Konacorn vogelvoerders, "Simply the Best",

neem nou bijv.

Konacorn Valkparkietenzaad + lijsterbessen + wortelen super mengeling met meer dan 20 soorten in de groei samenstelling of,

bijv. Konacorn papegaaienvoer + pepers + wortelen + lijsterbessen + rozijnen + vitamine A korrel en meer dan 30 soorten in de basissamenstellingen, gewoon

"Simply the Best".

Konacorn, kwaliteitsproducten van

Jaap Koopman Diervoeder B.V.

Industrieweg 23, 7761 PV Schoonebeek
Tel.: 05243-2222-2400, Fax: 05243-2800

FARMFRESH • reiniger

Farmfresh is een reinigingsproduct op basis van natuurlijke citronella-olie. Zeer geschikt voor het onderhoud van alle ruimten waar stankoverlast de baas is. Ook ideaal tegen insecten in uw hok.

Milieuvriendelijk!

Nu verkrijgbaar in:

1 Ltr. verp. f 9,75
5 Ltr. verp. f 39,75
10 Ltr. verp. f 75,00

Na zeer succesvolle introductie tijdens C.O.M. Breda nu overal verkrijgbaar.

Informeer bij uw **dierenspecialzaak** of bij:
DÉ SPECIALIST IN HOBBYVOEDERS

teurlings

Postbus 67, 5140 AB Waalwijk. Telefoon: 04169-36235

Begonia

Toen in 1690 door de Frans monnik en botanicus Plumier de eerste begonia werd beschreven, noemde hij de plant naar de gouverneur van Canada, tevens zijn beschermheer, Michel Begon. Oorspronkelijk komt de begonia uit de tropische en subtropische streken van Azië, Afrika en Amerika. Ook in minder warme gebieden zoals bijvoorbeeld de Andes en het Himalaya-gebergte komt de begonia wel voor. Dankzij professor Balfour, aan het eind van de vorige eeuw directeur van de Botanische tuinen in Edinburgh, kwam de begoniacultuur flink op gang. Balfour nam in 1880 van het eiland Socutra de eerste winterbloeiende begonia mee en deze Begonia socutrana werd de stamvader van veel kruisingen. Het aantal typen waaruit we momenteel een keus kunnen doen, is erg groot. Naast fleurig bloeiende planten zijn er soorten, waarvan juist het blad sierwaarde heeft, de zogenaamde bladbegonia's. De hier afgebeelde begonia 'Schwabenland' behoort tot het zogenaamde Riegertype. Het zijn fraaie, kleurige exemplaren die zeer populair zijn. Er zijn diverse soorten met mooie namen, zoals de oranje 'Super Hoboesem' en de roze 'Aphrodite Radiant'. De ideale plaats moet licht zijn en een temperatuur van omstreeks 18°C, is het beste. Vermijd tocht! Geef regelmatig lauw water, liefst regenwater. Dompel de potkluit eens per week in een emmer lauw water en laat hem dan goed uitdruipen. Het heeft weinig zin de plant na de bloei over te houden. Meestal geeft dit geen resultaat en waarom zou men het eigenlijk proberen: het gehele jaar door zijn ze voor een redelijke prijs te koop!

Gekonstateerde hapziekte bestrijden is zinloos

Liefhebbers, die al een aantal jaren kanaries bezitten, hebben ongetwijfeld gehoord van kanariepokken of difterie, de virusziekte die beter bekend is onder de onjuiste naam hapziekte. Ook al is dat dan niet de juiste benaming, toch weten veel liefhebbers precies waarom het gaat als ze die uitdrukking horen. Eigenlijk is die benaming ook nog niet zo slecht, het geeft n.l. precies aan wat één van de duidelijkste symptomen is als een vogel door betreffende ziekte is aangetast. Hapen naar adem, schokkende bewegingen, dikzitten en zich laten pakken zonder noemenswaardig aanstalten te maken om weg te vliegen, dit alles zijn verschijnselen die de door hapziekte aangetaste vogel toont. Zo'n aangetaste vogel redden is onmogelijk, de medebewoners voor zover het kanaries zijn, vaak al evenmin, de ziekte heeft een zeer snel verloop en vrijwel altijd zal de dood spoedig volgen. Jaarlijks gaan nog totale vogelbestanden onnodig verloren door deze virusziekte. Aangezien de ziekte overgebracht kan worden door insecten, is het raadzaam maatregelen te treffen die tot gevolg hebben dat er geen muggen of vliegen in het vogelverblijf kunnen komen. De garantie, dat je daarmee vrij blijft van hapziekte is overigens niet te geven, het is zoals genoemd een virusziekte en dus kan deze ook op allerlei andere manieren overgebracht worden zoals b.v. een bezoek, door de wind of door andere vogels. Die andere vogels, zoals mussen of vinkachtigen, hebben tegen deze ziekte d.m.v. antistoffen in het bloed, een immuniteit opgebouwd en kunnen de ziekte op deze kanaries overbrengen zonder zelf ziek te zijn of te worden. Het is dus enorm belangrijk dat de liefhebbers er voor zorgen dat hun kanaries ook tijdig de benodigde anti-stoffen bezitten. Dit kan uitsluitend

door tijdig te enten. Is de ziekte eenmaal aanwezig, dan is deze niet meer te stoppen en laat altijd dramatische sporen na. Het is dan ook daarom dat er jaarlijks waarschuwingen in ons maandblad verschijnen, die de liefhebbers aansporen toch vooral tijdig

en op de juiste wijze te enten. Ook medio 1992 hoorden wij, zoals vrijwel jaarlijks het geval is, dat er op verschillende plaatsen hapziekte was uitgebroken. Wij mogen gerust stellen dat die ziekte niet fataal zou zijn geweest, indien er tijdig en op de juiste wijze geënt was. Zodra het een jaartje goed gaat zonder enting, denk dan niet dat het gevaar slechts gering is. Tot die vaststelling zijn wij snel over te halen zodra zich even geen problemen voordoen maar daardoor wordt de situatie alleen maar gevaarlijker. Voor de liefhebbers, die in het verleden met hapziekte geconfronteerd werden, is deze aansporing om te enten, naar ik aanneem overbodig. Liefhebbers, die eenmaal gezien hebben wat het resultaat is nadat hapziekte zijn verwoestende werk heeft gedaan, enten ook zonder enige aansporing daartoe beslist tijdig. Hapziekte komt meestal voor in de herfst of in de late zomermaanden inhoudende, dat de gunstigste tijd om te enten zeker de maanden mei, juni of juli zijn. Door een eenvoudige prik in het vleugelvlies kan de liefhebber er zelf voor zorgen dat de gewenste immuniteit wordt opgebouwd. Aan te raden is, daarbij even een hulpje in te schakelen die de vogels in de juiste stand kan vasthouden, zodat de prik kan worden toegediend zonder dat er bloed vloeit. De dierenarts kan U aan de gewenste hoeveelheid entstof helpen en aangezien **reeds heersende hapziekte niet met succes te bestrijden of te genezen is**, mag U niet nalaten tijdig en op de juiste wijze te enten, waardoor betreffende ziekte voorkomen kan worden.

A. van Eck.

Pennant-rosella

(*Platycercus elegans*)

Bij de Pennant-rosella zijn drie ondersoorten bekend, waarvan de grote Pennant-rosella, *Platycercus elegans elegans* en de noordelijke Pennant-rosella *Platycercus elegans nigrescens* de bekende zijn. Het belangrijkste verschil heeft betrekking op het rood dat bij de ene soort meer domineert dan bij de andere. In het laatste geval blijkt dit meer geel te zijn. Geen wonder dan ook dat men hiervoor naar een oorzaak heeft gezocht. Men heeft die oorzaak van de verschuiving naar het geel inderdaad gevonden in het feit dat de soorten in kwestie in steeds drogere gebieden zijn gaan leven.

Men heeft hier te doen met de zogenaamde **regel van Gloger**, die ook bij deze vogels blijkt op te gaan. Een hoge luchtvochtigheid bevordert de aanmaak van donkere kleurstoffen, de zogenaamde **eumelaninen**, afgeleid van het Griekse **melas**, dat zwart betekent, terwijl een geringe luchtvochtigheid de vorming van geelbruine kleurstoffen (**pheomelaninen**) veroorzaakt. Overigens blijkt dit voor de ondersoorten van het verwante geslacht **Barnardius** eveneens te gelden. Dit zijn er zes, waarvan de bekendste zijn de Port Lincolnparkiet **Platycercus zonarius zonarius**, de Twenty eight **Platycercus zonarius semitorquatus** en de Barnard parkiet **Barnardius barnardius barnardi**. Deze blijken in vochtige gebieden overwegend groen gekleurd te zijn, maar naar het binnenland toe worden de betrokken delen van het verenkleed steeds meer geel. Met het jeugdkleed van de Pennant-rosella zitten veel kwekers in de knoop. De jongen van de noordelijke ondersoort **Platycercus elegans nigrescens** zijn bij het verlaten van de nestholte direct al rood, terwijl die van de grote ondersoort **Platycercus elegans elegans** in het wild weliswaar steeds een groen jeugdkleed hebben, terwijl ze eerst na de rui een jaar later de kleur

van de volwassen vogels aannemen. In de vollere zijn de vliegvlugge jongen echter vaak op zijn minst gedeeltelijk rood. Experimenteren wees uit dat het voedsel hier in het spel was. Slechtgevoerde dieren kwamen met rode, goedgevoerde met een groen verenkleed uit de nestholte tevoorschijn. In dit verband is de voeding tijdens de eerste twee levensweken van belang. Pennant-rosella's eten in het vrije veld behalve de

meest uiteenlopende zaden ook insecten, keverlarven en rupsen bijvoorbeeld alsmede bladluizen, schildluizen en termieten. Met het oog hierop moet de kwekers worden aanbevolen om in de periode dat de vogels jongen hebben hen ook ruimschoots van insecten als bijvoeding te voorzien. De broedtijd van de bosbewonende Pennant-rosella is van september tot januari. Het legsel bestaat uit vijf tot acht witte eieren;

eieren van holenbroeders behoeven nu eenmaal niet gecamoufleerd te zijn. Ze worden door het vrouwtje 21 dagen bebroed. De jongen blijven ongeveer vier weken op het nest. Per seizoen kunnen twee broedsels worden grootgebracht. Als voedsel worden haver en zonnebloemzaden gegeven, alsmede grove gerst, witzaad en weinig hennepzaad. Verder wat groenvoer in de vorm van verse wilgentwijgen en stukjes appel. De zuidelijke in de bergen levende dieren verdragen in hun vaderland in de winter sneeuw en ijs. Bij het verwante geslacht **Barnardius**, blijkt de schubbentekening op de rug afwezig te zijn en de bouw van de schedel is ook afwijkend. De broedtijd is van augustus tot december. Het legsel bestaat uit vijf tot zeven eieren. Men heeft hier te doen met een niet-beschermde cultuurvolger, die in Zuidwest- en West-Australië de meest voorkomende soort blijkt te zijn. Als kooivogels zijn rosella's in het geheel niet geschikt. Ze hebben ruimte nodig en kunnen slechts in voliëres worden gehouden, waarin een grote, van holten voorziene boomstronk volkomen op zijn plaats is. Zijn de dieren in Europa geboren of reeds geruime tijd gewend, dan blijken ze weinig voor ziekten vatbaar te zijn. Ze kunnen dan ook een hoge leeftijd bereiken en zijn soms met dertig jaar nog vruchtbaar en actief. Gewoonlijk kan de Pennant-rosella het hele jaar door buiten worden gehouden. Mannetje en vrouwtje blijken sterk op elkaar te lijken en het is dan ook bijzonder lastig om een paartje te vormen. Tot nu toe is de Pennant-rosella in ons land relatief weinig gekweekt, wat ongetwijfeld met die moeilijke paarvorming zal samenhangen. Eigenlijk een vreemde situatie voor zo'n vruchtbare soort, die in het vrije veld wel twee en soms zelfs drie broedsels per jaar kan hebben, elk van vier tot zes eieren. De naam rosella kan afgeleid zijn van Rose Hill een gebied waar ze voor het eerst ontdekt zijn maar ook wel wordt aangenomen dat de naam **rosella** op een schrijffout moet berusten. Oorspronkelijk werden deze parkieten vermoedelijk Rosetta-papegaaien genoemd naar de echtgenote van een bekend pionier in de geschiedenis van Zuid-Australië. In een handschrift wordt **tt** natuurlijk gemakkelijk voor **11** aangezien en zo zit de soort dan in de toekomst met een verkeerde naam opgescheept. Gelukkig hoeft de schoonheid van deze prachtige vogels er niet onder te lijden.

Over waterslagers

Zangtheoretische begrippen

Wil men zich serieus toeleggen op het kweken van waterslagers dan zal men het lied van de waterslagers zowel theoretisch als praktisch onder de knie moeten krijgen. Alvorens men pogingen gaat ondernemen het lied van de waterslagers te herkennen en te beoordelen zal men enige kennis moeten hebben van de zangtheorie. Deze staat 'bol' van het 'vakjargon' en daarom is het noodzakelijk eerst de door kwekers en keurmeesters gehanteerde begrippen te verduidelijken.

We hebben in de huiskamer in een kooi een waterslager die regelmatig z'n verbale kunsten ten gehore brengt. Het geheel dat wij van de kanarieman horen noemen we het **lied**. Het lied is strikt individueel, met andere woorden: ledere kanarieman heeft een eigen bij hem passend lied ontwikkeld. Zingt deze kanarieman nu mooi of niet. Hiervoor is het nodig om hem aan de hand van de keurlijst te beoordelen. Uit de keurlijst blijkt dat niet het lied als totaal wordt beoordeeld. De beoordeling vindt plaats aan de hand van de afzonderlijke onderdelen waaruit het lied is opgebouwd, de zogenaamde **toeren**. De op de keurlijst genoemde waardetoeren zijn: klokkende waterslag, bollende waterslag, rollende waterslag en waterrol, chor en knor, staaltonen, fluiten, fluitenrol, woeten, bellen, belrol, tjokken, tjokkenrol en schokkel.

Het lied van een waterslager is opgebouwd uit een aantal korte of lange toerencombinaties. We zouden zo'n onderdeel van het kanarielied een **zangbeurt** of ook wel **strofe** kunnen noemen. Een voorbeeld van een strofe zou kunnen zijn: Snavel dicht, tjokken, tjokkenrol, rollende waterslag, klokkende waterslag, fluiten, bellen, belrol, fluitenrol, fluiten, snavel dicht. De strofe wordt dus zonder onderbreking gezongen en bestaat uit een aantal toeren die de vogel aaneensmeedt tot een geheel. Het is soms verbazingwekkend hoe de afzonderlijke strofes van elkaar kunnen verschillen. Het lijkt dan wel of de waterslager voortdurend improviseert. Daarentegen komt het ook vaak voor dat de kanarie een 'vast' repertoire afspeelt. De kweker weet dan na de

aanvangstoeren al vrijwel zeker uit welke toeren en in welke volgorde het vervolg van de strofe is opgebouwd. Wanneer een waterslager voortdurend dezelfde strofe herhaalt is dat meestal een teken van onrust. Met name tijdens de keuring op een zangwedstrijd komt dit regelmatig voor. Een reële beoordeling van de waterslager is dan onmogelijk en het gescoorde aantal punten vaak maar een fractie van hetgeen waartoe de vogel in staat is wanneer hij zich wel op z'n gemak voelt.

Een strofe wordt dus opgebouwd uit toeren. In ons voorbeeld begint de vogel met tjokken en eindigt hij met fluiten. Elke toer onderscheidt zich qua **vorm** en **klank** van de ander. Wanneer een kweker zelf de kwaliteit van z'n waterslager wil beoordelen dient hij allereerst de toeren die op de keurlijst staan te herkennen. Voor elke toer is in de zangtheorie vastgelegd hoe de **ideaal-vorm** moet klinken. Aan de hand van die ideaalvorm wordt tijdens de keuring een beoordelingscijfer ingevuld voor de wijze waarop een waterslager desbetreffende toer ten gehore heeft gebracht. Hoewel kwekers er naar zullen streven om alle waardetoeren in het lied van één waterslager bijeen te brengen zal dit waarschijnlijk nooit gerealiseerd worden. Integendeel, sommige toeren worden nog zo zelden gehoord dat men zich kan afvragen of het nog wel terecht is dat ze op de keurlijst vermeld staan. Dit geldt in het bijzonder voor de schokkel en de woeten en in mindere mate voor de bollende waterslag.

Men heeft ooit eens geprobeerd het kanarielied in noten te beschrijven, maar dit bleek niet mogelijk. Vandaar dat men in de zangtheorie van een **fonetische** beschrijving gebruik maakt. Toeren worden dus met behulp van klinkers en medeklinkers beschreven hoe ze moeten klinken. In ons voorbeeld begint de vogel z'n strofe met tjokken. We zullen aan de hand van deze toer trachten duidelijk te maken hoe je een toer kan herkennen en beoordelen. Stel dat de vogel de toer tjokken als volgt zingt: tjok, tjok, tjok, tjok. We zeggen nu dat de toer bestaat uit vier **toongrepen**. De

vogel zingt namelijk met korte onderbreking vier keer 'tjok'. Het aantal toongrepen waaruit een toer is opgebouwd varieert voortdurend. Zo zingt de waterslager in het voorbeeld vier toongrepen maar kan hij in een volgende strofe een toer tjokken zingen die bijvoorbeeld uit acht toongrepen bestaat. Voor de beoordeling is het van belang dat de vogel meerdere toongrepen moet laten horen om het als waardetoer te kunnen bewaardigen.

De toongreep 'tjok' is opgebouwd uit de medeklinkers 'tj' en 'k' en de klinker 'o'. We zeggen ook wel dat de medeklinkers de **toervorm** bepalen en de klinkers de **grondtoon**. Voor het beoordelen van de afzonderlijke zangtoeren is de grondtoon heel belangrijk. Een vogel kan bijvoorbeeld ook een toer tjokken zingen die klinkt als: tjik, tjuk, tjuk, tjok. De grondtoon verandert van de 'i' klank naar de 'o' klank. Wanneer in de grondtoon de klinker 'o' overheerst noemen we dat **diep**. De klinker 'a', 'e', 'i' maken een toer **vlak**. Omdat de ideaal-vorm van tjokken gezongen moet worden op de grondtoon 'o' zal het diepe tjok, tjok, tjok, tjok dus hoger bewaardigd worden dan het vlakke tjik, tjuk, tjuk, tjok. In het algemeen kan gesteld worden dat diepe toeren verre de voorkeur verdienen boven vlak gezongen toeren. De vogel had ook kunnen beginnen met tjow, tjow, tjow, tjow. De grondtoon van deze tjokken is uitstekend, maar de vogel zingt geen goede tjokken omdat de medeklinker 'w' wordt gezongen waar eigenlijk een 'k' had moeten klinken. De vogel tracht wel een goede vorm van tjokken te zingen en zal daarom wel met enige punten beloond worden, maar het maximum van zes punten is niet aan hem besteed. Daarvoor wijken de gezongen toongrepen te veel af van de ideaal-vorm.

In het voorbeeld zingt de waterslager met korte onderbreking: tjok, tjok, tjok, tjok. Tussen elke toongreep is een korte pauze. We noemen de tjokken dan ook een **onderbroken** toer. Wanneer de vogel het tempo waarin de toongrepen elkaar opvolgen opvoert en de onderbrekingen nagenoeg verdwijnen klinkt het als: tjoktjoktjoktjoktjok en benadert het een zogenaamde **ononderbroken** toer. In een zuivere ononderbroken toer geeft de mede-

klinker 'y' de toer het ononderbroken karakter. Een ononderbroken toer wordt, vanwege het dominante karakter van de medeklinker 'y' ook wel een roltoer genoemd. Voor de beginnende kweker is het wel enigszins **verwarrend spraakgebruik** dat sommige toeren wel een roltoer worden genoemd maar dat eigenlijk niet zijn. Het betreft dan de fluitenrol en de hiervoor genoemde tjokkenrol. Dit zijn eigenlijk onderbroken toeren waarbij de toongrepen elkaar echter zo snel opvolgen dat er bijna van een ononderbroken toer gesproken kan worden. Bij het zingen van onderbroken toeren is het van belang dat de waterslagers de toongrepen niet in een te hoog tempo op elkaar laat volgen. De vogel gunt zich dan vaak nauwelijks de tijd om op de moeilijke grondtoon 'o' te zingen en de medeklinkers duidelijk uit te spreken. Onderbroken toeren die in een traag tempo worden gezongen zijn vaak dieper van grondtoon.

We kunnen het bovenstaande als volgt samenvatten. Het geheel dat de waterslager ten gehore brengt noemen we het lied. Dit bestaat uit strofen. Een strofe is opgebouwd uit verschillende aan elkaar verbonden toeren. Elke zangtoer is opgebouwd uit voor die toer kenmerkende toongrepen. De toongreep dankt z'n herkenbaarheid aan de specifieke klinkers en medeklinkers waarmee het wordt gevormd. De medeklinkers bepalen de vorm, de klinkers de grondtoon van een toongreep. Diepe toeren hebben als grondtoon 'o', vlakke toeren de grondtoon 'a', 'e' of 'i'. Over het algemeen waarderen we in het waterslagerlied de diepe toervormen het hoogst. Des te meer de vorm en grondtoon van de gezongen toer de in de zangtheorie beschreven ideaal-vorm benadert, des te hoger zal die toer door de keurmeester bewaardigd worden. Naast vorm en klank is het ook bij de beoordeling van belang uit hoeveel toongrepen de toer is opgebouwd en in welk tempo gezongen wordt. Bij onderbroken toeren moeten duidelijke onderbrekingen tussen de toongrepen herkenbaar zijn. Des te langzamer de voordracht, des te beter komen de onderbroken toeren tot hun recht.

Kweek met de

Half september zag ik deze mooie spechten bij een handelaar bij ons in de buurt zitten. Ze waren wel prijzig, maar ik heb ze toch gekocht. Ze waren wel erg schuw. Thuis gekomen heb ik de vogels losgelaten in een binnenvolière met aansluiting op de buitenvolière, maar buiten kwamen ze niet. In de winter heb ik het nachthok veranderd en langer gemaakt. In de tussentijd ruiden de beide spechten. Het waren nu prachtvogels, vooral de pop zag er zeer goed uit. De binnenvolière is 4,5x1x2,2 m. Het hele dak heb ik met kunststofschroutjes bekleed, zodat ze het houten dak van binnen uit niet kunnen vernielen. Met een vogelvriend heb ik een mooie stam uit het bos gehaald. Hier had reeds een specht een nestholte in gehakt. Deze boomstam van 1,80 m hoog, 30 cm rond, met een invliegkat van 10 cm doorsnede had een nestruimte van 15 cm breed en 25 cm diep. Medio april werd deze stam met nog enkele dunnere stammetjes in de volièr geplaatst. Reeds 14 dagen later waren er twee eieren, maar deze werden na anderhalve week broeden uit het nest gegooid. Ze waren duidelijk bevrucht. De vogels treurden niet lang want een goede twee weken later zaten ze weer te broeden, nu op drie eieren. Deze zijn 16 mei en volgende dagen uitgekomen. De ouders voerden aanvankelijk goed, tot op de vierde dag het jongste spechtje dood in de voerbak lag, de dag erna gevolgd door de andere twee. Hierna hebben de oudervogels de nestholte uitgediept tot 50 cm. Op 26 juni had de pop wederom drie eieren gelegd, waarvan er twee op 10 en 11 juli uitkwamen, het resterende ei was onbevrucht. Het kleinste jong werd de dag daarna, evenals het onbevruchte ei uit het nest gegooid. Ik vreesde weer het ergste maar gelukkig voerden de oudervogels goed. Nu was het zaak te zorgen voor verschillende soorten levend voer. Er werden vervelde meelwormen, wasmotten, mierepoppen, buffalowormen en zelfgevangen sprinkhanen gegeven evenals pinky's, maar deze werden niet graag gegeten. Gevoerd werd om de twee uur van 's morgens 8 tot 's avonds tien uur. Het jong groeide goed en na vijf dagen heb ik het geringd met een 4,5 mm ring. Een ding was me opgevallen aan het jong,

gewone goudrugspecht (*Dinopium javanense*)

Het had de ondersnavel dubbel zo breed als de bovensnavel. Dit kwam door de nog weke randen langs de ondersnavel, de bovensnavel had dit niet. Na 24 dagen was het jong voor de eerste keer aan de nestopening te zien. Op de 28e dag vloog hij uit. Nu was goed te zien aan zijn mooie oranje-rode kuif dat het een man was. De kleuren zijn nog wat fletser dan die van zijn vader; het goud op de rug was nog groengeel en de stult- en kuifveren nog oranje-rood. Het is een lust voor het oog om deze vogel te zien! Na 21 dagen heb ik hem apart gezet omdat ik niet wist of de mannelijke oudervogel hem met eventueel geweld zou proberen te verjagen. Nadat hij op maandag 10 augustus uitgevlogen was zijn we op vakantie gegaan. Dit konden we doen omdat we zulke goede vervangers hadden, die de vogels nog vijf keer per dag voer gaven. Bij deze nog hartelijk bedankt Mien en Roos, want zonder zulke mensen kun je als vogelliefhebber nooit op vakantie. De goudruggen hebben een schelle roep en in de paartijd roffelen ze er lustig op los; dit hoor je zeker een paar keer per dag. Ze eten voornamelijk universeelvoer en meelwormen, geen fruit of ander soortgelijk voer. In de broedtijd eten ze alleen levend voer. Tot zover mijn verslag.

Samenvattend nog wat technische gegevens:

1. De vogels.

Naam: Gewone goudrugspecht (*Dinopium javanense*)

Zowel de man als de pop zijn ingevoerde vogels waarvan de leeftijd niet bekend is. Ze zijn in elkaars gezelschap sinds september 1991. Ze zijn schuw, maar laten wel nestcontrole toe. Over hun gedrag ten aanzien van andere vogels is niets te melden omdat beide vogels in een vlucht zonder andere vogels zijn gehuisvest.

2. Huisvesting.

De vogels zijn gehuisvest in een binnenvolière groot, 4,5 m lang x 1 m breed en 2,2 m hoog. Hierin staan enkele boomstammen. Morgenverlichting vanaf zes uur, avondverlichting tot 22.00 uur.

3. Voeding.

Het voedsel bestaat uit Bogena

universeelvoer en meelwormen. Dit basisvoer werd tijdens de fok aangevuld met mierepoppen, pinky's, wasmotten, buffalowormen en sprinkhanen.

4. Nest.

Boomstam waarin al een nestholte was uitgehakt door andere spechten. Hoog: 1,80m, binnendiameter: 15cm, invlieggat 10 cm.

5. De Jongen.

Datum van het eerste ei
Aantallen: per legsel
 bevrucht
Eindresultaat: 0

De grondkleur van de eieren was wit, ze werden dag na dag gelegd
afmetingen: 3,2 x 1,7 mm.

6. Het broedproces.

Broedtijd: 14 dagen. De jongen werden naakt geboren. De huidskleur was vleeskleurig. Ze hadden vanaf de achtste dag stoppels, deze waren donker. Het ringen vond plaats op de vijfde dag, ringmaat 4,5 mm. Ze verlieten na 28 dagen het nest; de jonge vogel kwam nog elke nacht terug op het nest, totdat hij apart werd gezet.

	1e legsel	2e legsel	3e legsel
Datum van het eerste ei	18-4	16-5	26-6
Aantallen: per legsel	2	3	3
bevrucht	2	3	2
Eindresultaat: 0	0	1	

Het jeugdkleed is als de oudervogel, alleen het rood van zijn kuif meer oranjerood en het goudgeel op de rug meer groengeel.

Paaskuikens

In het fokcentrum van het Noorder Dierenpark liepen met pasen heel wat merkwaardige kuikentjes rond, onder andere een trompetvogel, vier emoes en twee maraboes. Het meest opvallend zijn zonder enige twijfel de twee maraboes. Het eerste kuiken werd in de nacht van 2 op 3 maart geboren en is nu al behoorlijk uit de kluiten gewassen. Het tweede kuiken werd geboren op 28 maart. De geboorte van maraboes in dierentuinen is heel bijzonder. Voor zover bekend werd in Europa tot dusver alleen in Berlijn één keer een maraboe geboren. Maraboes wegen bij hun geboorte zo'n 80 gram. Hoewel ze er met hun kale lijfjes volledig hulpeloos uitzien, pikken ze bijna direct na de geboorte het hen aangeboden voedsel zelf op. Dat worden al vrij snel grote porties, wat een verklaring is voor hun snelle groei. Het oudste kuiken weegt nu, begin april, al bijna drie kilo en heeft ook al aardig wat donsveren. De jongste is nog bijna helemaal kaal.

CÉDÉ
*THE
STANDARD
IN
QUALITY
SINCE 1954*

Cédé VOGELVOEDERS BV.
ST. CECILIASTRAAT 2 - 5038 HA TILBURG - TEL. 013/423156 - FAX 013/358861

DS-119

Over kleurkanaries

Standaard in praktijk

Mozaik geel.

Een ongepigmenteerde mozaik. Op de plaats waar de mozaiktekening aanwezig moet zijn, vindt men de gele-vetstofkleur, tussen de tekening is die wit. Wel moet de gele-vetstof zuiver en egaal van kleur zijn. Een matige schimmelverdeling komt het beste tot zijn recht. Oogstreepjes net boven het oog, beslist niet rond het oog of doorlopend tot in de nek. Geen gele-vetstofkleur boven de snavel. Het rugdek geheel helder wit en niet geel doorschijnend. Borstvlak zacht doorschijnend, niet te groot of te klein, niet uitlopend naar de flanken, niet te fel gekleurd. Schoudertekening scherp afgetekend, niet doorlopend in vleugels of vleugeltoppen. Stuitkussen op het ondereinde van de rug afgedekt door vleugeleinde goed doorgekleurd overeenkomstig de kleur van de schoudertekening. Geen vetstofkleur in de staartpennen. De mannen bezitten een masker dat kort moet zijn. De ogen vallen net in het masker dat beslist niet mag doortopen naar achter. Borstvlak niet te groot of uitlopend naar de flanken en een duidelijke scheiding tussen masker. Duidelijke en scherpe vleugeltekening, niet doorlopend in de vleugels of in de vleugeltoppen. De mozaik-mannen die het ideaalbeeld van de pop bena-

deren, zijn het meest geschikt voor de kweek van goede mozaik-poppen. Mannen waar men aan twijfelt of het een man of een pop is, zijn meestal onbevruucht dus ook hiermee rekening houden. Laat men wel zijn, mozaiken komen het beste tot hun recht als pop (type 1) zonder afbreuk te doen aan de mannen (type 2). Maar dat is misschien wel persoonlijk.

Kweekaanwijzing:

Man mozaik geel dubbel mozaik, maal pop mozaik geel. Hieruit verkrijgt men mozaik mannen en poppen (type 1 en 2).

Meest voorkomende fouten:

Oogstreepjes niet scherp afgetekend, te lang, te kort. Oogstreepjes niet op de juiste plaats, rond en/of achter het oog. Buiten mozaiktekening niet wit genoeg. Borstvlak te fel van kleur, te groot, te klein, niet aanwezig. Schoudervlekken te zwak gekleurd, te groot, niet scherp afgetekend. Schoudervlekken lopen te ver door in vleugelpennen. Vetstofkleur boven de snavel en/of rugdek en staart. Vetstofkleur te zwak, onzuiver van kleur en/of niet egaal. Te veel of te weinig schimmel. Keelstippen niet of nauwelijks aanwezig. Mozaiktekening aan kop

en/of schouders niet gelijk. Bontheid in de bevedering en/of hoorndelen. Nog even als herinnering, de intensiefactor heeft een remmende werking op de mozaiktekening en de recesief wit- en de dominant witfactor zijn belettende factoren d.w.z. dat deze factoren het optreden kunnen verhinderen van de mozaiktekening. Het kan zijn dat in de praktijk het tegendeel wordt bewezen, maar naar mijn mening heeft men hier toch rekening mee te houden. Zie erfelijkheidsleer, deze stellingen zijn beslist gegrond. Wat betreft de tentoonstelling kunnen zowel mannen type 2 als mede poppen type 1 de standaard benaderen.

Tekst: Piet Verdult.
Foto: J.v.d.Maalen.

ERVARINGEN

met het Blauwfazantje

Onze eerste ervaringen met de aantrekkelijke blauwfazantjes dateren al van heel wat jaren geleden; eind jaren vijftig. Sterk geïnteresseerd in prachtvinken (**Estrildidae**) van voornamelijk het Afrikaanse continent, die trouwens toen ook nog voor geringe bedragen en vrijwel doorlopend in de dierenhandel verkrijgbaar waren, maakten altijd wel enkele exemplaren van het geslacht **Uraeginthus bengalus**, deel uit van onze levende have en dat heeft zo verscheidene jaren geduurd.

Tekst: Cees van Berkel Fotografie: Jan Blasman.

Bovendien is de kleur blauw onder de prachtvinken en andere gangbare volièrevogels slechts bescheiden aanwezig, komt slechts bij enkele geslachten voor en dat trekt dan onbewust wellicht aan; immers ze vallen op in de collectie. Een bijkomend maar niet minder belangrijk voordeel van blauwfazantjes is dat er een duidelijk uiterlijk waarneembaar verschil is in de verschijningsvorm tussen man en popje. Zulk een geslachtsdimorfisme is namelijk bij de meeste prachtvinksoorten niet aanwezig en dat kan dan toch wel bij de aanschaf en het samenstellen van paartjes tot problemen leiden. Maar goed, bij de 14 cm grote blauwfazantjes is dat niet het geval. Een wijnrode wangvlek is het specifieke kenmerk van het volwassen mannetje. Die vlek is omgeven door lichtblauw tot boven de ogen. Keel, borst, lichaamszijden, staart en bovenstaartdekveren zijn lichtblauw. De bovendelen zijn reebruin. De kleur van de buikbevedering is grijsbruinachtig met een enigszins roze waas. De ogen zijn bruin, snavel rood met een zwarte punt en de poten bruinachtig. Popjes missen de rode wangvlek en de kleur blauw die ze vertonen is wat lichter van teint, terwijl de blauwe zone ook minder uitgebreid is. Er zijn vijf rassen beschreven; de nominaatvorm **U.b.bengalus** komt voor in nagenoeg geheel Afrika; **U.b.brunneigularis** in Kenia; **U.b.littoralis** in Oost-Kenia en Tanzania; **U.b.ugogoensis** in Noord- en West-Tanzania en tenslotte **U.b.katangae** in Zuid-Zaire en Zambia.

Tussen de rassen onderling zijn er, zij het geringe, uiterlijke verschillen in

kleur en of in formaat. Zoals gesteld, geringe verschillen die er naar mijn mening niet toe leiden dat er zonder meer kan worden vastgesteld met welke ras men te maken heeft. Of de een bijvoorbeeld meer grijsbruin is ten opzichte van de ander is moeilijk vast te stellen. De diverse omschrijvingen geven daarvoor te weinig houvast. Mogelijk zou men wat verder komen als terplaatse de diverse rassen zouden kunnen worden vergeleken, maar dat zal slechts hoogst zelden het geval kunnen zijn of het zouden balgen moeten zijn waarvan je je dan weer kunt afvragen of die zich nog wel in de oorspronkelijke kleuren bevinden. De Checklist van Hans E. Wolters geeft 10 rassen aan maar in de Angelsaksische literatuur is dat aantal tot de hiervoor genoemde teruggebracht.

Verklaring wetenschappelijke namen: **Uraeginthus**, Griekse 'oura' = staart; **bengalus** is van het Franse 'le bengali' indertijd gegeven door Brisson die de overigens verkeerde gedachte had dat de vogel van Bengalese afkomst was; **brunneigularis** = latijn voor 'bruinkeel'; **littoralis** = latijn voor 'kuststreek'; **katangae** = Provincie Katanga in het vroegere Belgisch Kongo, thans Provincie Shaba in Zaire. Het zijn bewoners van gebieden met een divers karakter zoals de droge steppen, de meer vochtige gebieden in de nabijheid van wateren, geheel open als dicht begroeide streken.

De feitelijke voortplantingsperiode wordt ingeluid door de balts van het mannetje. Met wat uitgespreide staart staat hij fier rechtop naast het popje op de tak waarop zij zit. In de snavel

houdt hij een lange halm; alstublieft, ik ben er klaar voor! Zo'n gebaar werkt stimulerend op haar en een fractie verder in de tijd drukt zij zich plat tegen de tak, buigt haar kopje naar achteren en richt de snel trillende staart wat omhoog. Het mannetje spingt enkele malen iets of wat de hoogte in en strekt zich zo mogelijk nog verder uit. De grashalm valt en de copulatie vindt plaats. Kort daarna wordt er ijverig naar een nestplaats gezocht en zodra zij laat merken dat de plaats haar wel aanstaat, gaat er gewerkt worden. In de volière kan de keus vallen op een halfopen nestkastje, een kanarie nestkastje, een geheel dicht nestkastje met een rond invlieggat ofwel ze gaan over tot de bouw van een zogenaamd vrijstaand nest in een struik. Met andere woorden, ze zijn bepaald niet zo moeilijk. Het is afhankelijk van wat er in hun leefruimte aan mogelijkheden zijn. Het meest aantrekkelijke voor ze is de rijk beplante volière die daardoor nogal wat 'natuurlijke' mogelijkheden biedt maar waarin op diverse hoogten ook een variatie aan nestkastjes kan worden aangebracht. Het mannetje sleept voortdurend materiaal aan dat door het popje wordt verwerkt. In enkele dagen is het bouwsel gereed. In ons geval werd er vaak gebruik gemaakt van kokosvezels voor de ruwbouw en sharpi voor de bekleding van de nestkom. Ook ander materiaal was altijd aanwezig, zoals grashalmen, mais hooi, uitgeplozen touw, mos, droge bladeren enzovoorts. Voorheen hebben we ook wel paartjes gehad die hoofdzakelijk gras en hooi gebruikten. Het is verstandig om er voor te zorgen dat er enige variatie

aan bouwmaterialen aanwezig is, zodat ze volledig een eigen keus kunnen maken. Op die manier ontstaan er stevige nesten. Het niet voorhanden zijn van materialen die ze instinctmatig willen aanwenden, zou kunnen leiden tot losse onstabiele nesten, met alle gevolgen van dien. In de volière kan het type van het nest variëren, van kogelrond tot het meer komvormige. Een legsel bestaat gewoonlijk uit vijf eieren die wit van kleur zijn en dat door beide oudervogels, veelal om de beurt, wordt bebroed. De nachten brengt in elk geval het popje op het legsel door, alhoewel het ook wel voorkomt dat het mannetje haar dan gezelschap houdt. In het andere geval slaapt hij op een takje in de nabijheid van het nest. De broedduur bedraagt 13 dagen en pas uitgekomen jongen hebben een donkere huidskleur en enig grijsachtig dons is lijfelijk aanwezig. Bij een geopende snavel valt, gelijk als bij andere prachtvink-

soorten, de verhemelte-c.q. snaveltekening op. Bij de blauwfazantjes zijn dat 5 zwarte stippen op een witachtige ondergrond aan de binnenkant van de bovensnavel. De tong vertoont een zwart bandje en een hoefijzervormig zwart beeld bevindt zich in de punt aan de binnenkant van de ondersnavel. Of er mogelijkheden zijn om nestcontrole uit te oefenen hangt ook weer van het karakter van de betreffende vogels af. Er zijn exemplaren die bij een dergelijke inmenging onherroepelijk het nestje in de steek laten, andere exemplaren moet je bij wijze van spreken van het nestje tillen. Door observatie de eigen vogels leren kennen is daarom van groot belang.

Het menu dat we in de voortplantingsperiode aan de vogels voorschotelen bestaat uit een goede mengeling zaden voor kleine tropische vogels als basis. Als aanvulling zorgen we voor onkruidzaden, trosgierst, insecten-eivoer en vooral ook in die tijd levend

voedsel, want daarmee worden de jonge vogels gedurende de eerste 6-8 dagen uitsluitend gevoerd. Ook in dit geval is het goed vooraf uit te proberen wat de vogels graag opnemen. We denken aan buffalowormpjes, enkele meelwormen, mierenpoppen, kleine vliegjes, pinky's enzovoorts. Tenslotte dient er dagelijks voor fris en vers bad-en drinkwater te worden gezorgd en mogen grit en maagkiezel niet ontbreken.

Op een leeftijd van ongeveer 6-7 dagen kunnen de jonge vogels worden geringd; ringmaat 2 mm. In sommige gevallen is het verstandig om de ringen vooraf wat zwart te maken zodat ze in het nestje niet opvallen. Het zal niet de eerste keer zijn dat een volijverig popje zo'n ringetje uit het nest gooit en of er dan al een jonge vogel aan zit doet dan weinig terzake; overboord ermee! Als de jongen 16-17 dagen oud zijn, vliegen ze uit. Dergelijke exemplaren hebben nog een korte staart, zijn valer van

ERVARINGEN met het Blauwfazantje

kleur en tussen de mannelijke en vrouwelijke vogels is er nog geen verschil te zien. De rode wangvlek ontbreekt en de snavel is zwart. Ze worden nog zo'n drie weken door de oudervogels gevoerd en dan zijn ze zelfstandig. Overigens ook zelfstandige vogels worden kort na die behaalde graad nog wel eens graag gevoerd en vandaar dat je dat ook wel kunt waarnemen. Dit doet dan overigens niets af aan het feit dat ze zelf al wel degelijk in staat zijn om hun eigen kostje te vergaren. De jeugdruï begint als de vogels ongeveer 2 maanden oud zijn. Redelijk snel dus, en binnen een jaar zijn ze op kleur; zijn ze volwassen. Bij het begin van de jeugdruï tekenen zich bij de mannetjes de eerste rode veertjes op de

wangstreek af en zijn ze in hun sexe te herkennen. Volwassen en goed in conditie zijnde blauwfazantjes zitten strak en glad in de veren; zijn bijgevolg aantrekkelijke vogeltjes. Ze zijn actief en hun vlucht is golvend; vlinderachtig en het geluid wat ze voortbrengen is weliswaar zacht maar aantrekkelijk, dus plezierig om te horen. Ze zijn voortdurend in elkaars nabijheid, zitten heel graag dicht tegen elkaar op de tak, al of niet kopjekrauwend. Ze hebben dus duidelijk behoefte aan directe contacten en het maakt niet uit of het wel of niet soortgenoten van dezelfde sexe zijn. Hun vreedzaam karakter, hun actieve levenswijze, hun aantrekkelijk uiterlijk en het vaak zonder problemen overgaan tot voortplanting, maakt de

blauwfazantjes tot aantrekkelijke vogeltjes voor de gezelschapsvolière. Wel dient te worden opgemerkt dat de volière moet zijn voorzien van een aansluitend binnenverblijf waarin de temperatuur geregeld kan worden. Op zich zijn ze best sterk, wij hebben ze in de winter wel in de sneeuw zien badderen, maar dat zijn relatief korte momenten want even later kunnen ze in elk geval dan weer naar binnen waar de temperatuur wellicht milder is.

DE ZWITSERSE FRISE

Van alle rassen die in ons vraagprogramma zijn opgenomen, is de

Zwitserse frisé kanarie er een welke we toch nog niet zoveel te zien krijgen en dan hebben we het toch over de grotere T.T.'s met een behoorlijk aantal postuurvogels. Dit ras heeft niettemin al een behoorlijke voorgeschiedenis, maar vermoedelijk heeft dit ras ook behoord tot een groep die misschien nooit die belangstelling heeft gekregen zoals vele andere rassen. Elk ras dat zijn ontwikkeling onderging in bepaalde landen of streken en dan nog eens in de tijd dat de afstanden moeilijker te overbruggen waren dan heden ten dage, kende geen snelle opkomst.

Gelukkig zijn er de laatste jaren toch meerdere kwekers er zich mee bezig gaan houden om ook dit ras in grotere aantallen op de shows te kunnen brengen. Daar vele rassen ontstaan zijn door een combinatie van bestaande rassen, zo is vermoedelijk ook de Zwitserse frisé ontstaan. De periode is er geweest dat vooral de gefriseerde kanaries, of misschien beter gezegd de kanaries met krulveren, in opkomst waren en van deze afwijkende bevederingsstructuur werd er dan ook weer gretig gebruik gemaakt om via kruisingen een andere verschijningsvorm te creëren. De Zwitsers hebben hierdoor dit ras ontwikkeld wat ook de naam van hun land mag voeren. Dit ras heeft pas zo'n 25 jaar geleden, in 1968 op het C.O.M.-congres in Parijs, zijn officiële erkenning gekregen, waarbij toen tevens de standaard-eisen werden aangenomen. Als we dit ras bekijken, dan zien we hierin het cirkelvormig model van de Scotch fancy. Het eerste herkenbare in combinatie met de gefriseerde bevedering is de vorm. Deze moet optimaal vanaf de kop in een gebogen lijn via hals, rug en staart de cirkelvormige lijn laten zien, waarbij dan de staart tot onder de zitstok moet komen. Dan kunnen we ook spreken van een goede werkhouding en vooral een goede vorm. De vogel welke een rechte rug en te hoekige schouders heeft en dan tevens de staart hoekig onder de zitstok brengt, kunnen we rustig voor de kweek uitsluiten. Als we nu de standaard-eisen van de Zwitserse frisé eens compleet doornemen, dan komen we tot de volgende punten. De grootte: dit ras

moet een lengte hebben van 17 cm. Hiervan kunnen we, evenals bij vele andere rassen, nogal eens zeggen dat van de standaard-lengtemaat nogal eens afgeweken wordt. De kop moet klein zijn en overgaan naar een fijne en behoorlijk lange hals. Kop en hals moeten glad bevederd zijn. De snavel mag ook niet te fors zijn, iets wat nogal eens voorkomt. De kop moet in combinatie met klein, ook nog eens duidelijk ovaalvormig zijn. Vanaf de hals moet er een goede geleidelijke overgang zijn naar het lichaam, welke dan in de rug de vloeiende ronding moet hebben. De staart, welke lang en smal moet zijn, moet dan de doorlopende afgeronde lijn van de rug voortzetten en het einde van de staart tot onder de zitstok reiken. Het onderlichaam moet ook een strakke bevedering hebben. De poten moeten vrij lang en bij een goede houding licht gebogen zijn. Dit kan alleen maar ten goede komen aan een goede vorm. De dijen moeten goed en glad bevederd zijn. Tussen de gladbevederde kop en hals en het gladbevederde onderlichaam bevindt zich het gefriseerde lichaam, zo kenmerkend voor de Zwitserse Frisé. De dekmantel moet zo hoog mogelijk bij de schouders beginnen en dan zeker 2/3 deel van de rug bestrijken. De scheiding van de mantel moet een mooie rechte lijn vormen in het midden van de rug, zodat de twee halve mantels ten opzichte van elkaar mooi symmetrisch zijn. De gekrulde mantelveren moeten ook goed ontwikkeld zijn. De berstkrulveren moeten vanaf de vleugelboegen gezien, hiervan duidelijk gescheiden liggen en goed en vrij vol

samenkomen voor op de borst. De vleugelboeg moet zo glad mogelijk zijn. De vinnen moeten goed ontwikkeld vanuit de flanken naar de schouders opgericht en aan beide zijden gelijk ontwikkeld en goed symmetrisch zijn. Bij een goede Zwitserse frisé moet elk glad bevederd gedeelte, maar ook elk gefriseerd gedeelte los van elkaar gezien kunnen worden, dus geen frisering welke we in elkaar zien uitlopen. De vleugels moeten vrij lang zijn, maar ondanks de lengte goed tegen het lichaam gedragen worden. De uiteinden goed gesloten op de stuit samenkomen en mogen zeker geen gekruiste vleugeltoppen zichtbaar zijn. Zoals bij vele andere rassen heeft de Zwitserse frisé ook lang te boek gestaan al zou het een slechte kweekvogel zijn. Steeds blijkt weer dat er weinig vogels zijn, mits ze in goede conditie zijn, die het slecht doen als kweekvogel. De vogel die de jongen slecht voedt, zal weinig in beweging zijn en dikwijls geruime tijd bol zitten, dus niet de goede conditie hebben om de jongen te voeren en groot te brengen. Voor degene die zich ook op dit ras willen toeleggen; begin met vogels die laten zien wat er gevraagd wordt. Denk steeds aan de cirkelvormige vorm en om de lengte, want de vogels die dit al bezitten, hebben de mogelijkheden om dit in hun jongen te laten zien.

door. A. van Dun.

De Chimes

De fazant heeft een enorm verspreidingsgebied, dat zich uitstrekt van de Zwarte Zee oostwaarts tot in China. Men onderscheidt maar liefst meer dan dertig ondersoorten, zogenaamde subspecies of rassen. Een aantal van deze rassen is in diverse delen van de wereld ingevoerd en men kan dan ook gerust stellen dat de fazant de hoenderachtige vogel is met de grootste verspreiding. Hieronder valt dus ook de Chinese fazant, **Phasianus colchicus**, welke voorkomt in 31 rassen. Deze werd in de achttiende eeuw in Engeland ingevoerd en een eeuw later in Europa. Andere soorten waren al veel eerder ingevoerd. Er is onderling zoveel gekruist, dat men diverse verenkleeden tegen kan komen. De afbeelding spreekt voor zich, maar nu eens ziet men vogels met een smal boordje, dan weer een zonder enig wit aan de hals en dan weer een exemplaar met een brede witte halskraag. Soms komt men een melanistische mutant tegen, een bijna zwart exemplaar, **P.c.tenebrosus**. Gewoonlijk zijn deze vogels wat kleiner dan de "gewone" fazanten.

In het voorjaar begint bij de hanen verliedheid parten te spelen. Ze bakenen een territorium af en verdedigen dit tegen mannelijke soortgenoten. Weliswaar zijn de hanen voorzien van flinke sporen en hebben ze een forse snavel, tot ernstige gevechten komt het slechts zelden. Meestal neemt een minder krachtige haan de benen als hij tegenover een dominant individu komt te staan. Gewoonlijk wordt een en ander "geregeld" zonder bloedvergieten.

Voortplanting.

In de paartijd maart tot mei laat de haan overdag heel dikwijls een tweetonig "gekraai" horen, dat klinkt als "kórrrk-kóók", dat gevolgd wordt door een luid

se fazant

ruchtig snorrend vleugelgeklepper. Vooral tijdens zonsopkomst is het gekraai veel waarneembaar. Veelal verzamelen de hanen een harem van meerdere vrouwtjes om zich heen. Maar de dames nemen het niet zo nauw. Rustig kuieren ze naar het territorium van een andere haan en verleiden deze. Tijdens de balts loopt de haan langzaam om de hen heen en doet zijn verenpakje op zijn mooist uitkomen. Hij spreidt de vleugel, die zich aan de kant van de hen bevindt, naar beneden uit, waaiert de lange staart uit, richt de oorpluipjes op en zet ook de rode "wratten", de rozen uit. Na de paring is voor de haan de kous af; het vrouwtje moet het voor de rest maar opzwellen. Het nestelen vindt overwegend plaats in cultuurgebieden, maar ook wel in de duinen, op de heide, in bossen enz. In de meeste gevallen bevindt het nest, een ondiepe kom, zich op de grond goed beschermd door struiken of andere dichte vegetatie. De hen is prachtig gecamoufleerd en wordt als ze zit te broeden als het ware één met de omgeving. De nestkom wordt gevoerd met wat plantedelen en hierop komen de 7 tot 14 lichtbruine, bruine of blauwgrijze eieren te liggen. Het vrouwtje bebroedt ze drieënehalf tot vier weken. De jongen verlaten zodra ze goed en wel droog zijn het nest en worden door ma verzorgd. Zoals gezegd: pa kijkt er niet naar om. Het kroost leeft in het begin voornamelijk van insecten, maar gaat na een week of vier over op vegetarische etereij. Het voedsel van de fazanten bestaat uit allerlei onkruidzaden, granen, bessen, wormen, insecten enz.

Tekst: Meindert de Jong
Foto's: C.Scholtz.

Pracht roodmus

De 21 soorten roodmussen, behorend tot de voor ons vogelliefhebbers zo interessante en gewilde familie Fringillidae, zijn net als die andere soorten prima te houden volièrevogels, waarvan bij een juiste huisvesting en verzorging ongetwijfeld goede kweekresultaten mogen worden verwacht.

Was voor een tiental jaren geleden slechts een enkele soort, met name de Mexicaanse roodmus, **Carpodacus mexicanus**, bij de vogelliefhebbers bekend, de laatste jaren zijn diverse andere roodmussoorten in handen van de vogelliefhebbers gekomen en met die toch voor velen tot voor enige jaren volstrekt onbekende soorten, zijn er inmiddels al wel kweekresultaten behaald. Met de Mexicaanse roodmussen, door velen nog steeds en halstarrig Mexicaanse goudvink genoemd terwijl het absoluut geen goudvink is, wordt er zelfs met veel succes gekweekt in broedkooien. Op de bondskampioenschappen in Breda, zien we naast een toenemend aantal Mexicaanse, nu ook met enige regelmaat de Pallas- en de

Wijnrode roodmus. Recentelijk troffen we in Breda, en dat was tijdens de COM-Wereldtentoonstelling, voor het eerst een eigen kweek Pracht roodmus aan en over deze soort wil ik het nu hebben. De **Pracht roodmus**, **Carpodacus pulcherrimus**, komt in de rassen **pulcherrimus**, **waltoni**, **argyrophrys** en **dauidanus**, voor in het Himalayagebied, Zuidoost-Tibet en Zuidwest-Sikang, Oost-Tsinghai en West-China alsook in Centraal-Mongolië. Ze meten ongeveer 14 cm. Bij de mannen is de schedel, nek en mantel grijsbruin van kleur met grijszwarte lengtestrepen. Enkele kleine plekjes op het voorhoofd, de wenkbrauwstreep, de wangen, kin en keel zijn zilverachtig roserood. De stuit is bleek roze. De buik- en flankbevede-

ring is roze van kleur en witachtig gehamerd. De vleugels zijn donkerbruin met daarop twee wat vage rozeachtige dwarsstrepen. De staart is donkerbruin. De snavel is hoornkleurig en spits. De pop is op de bovendenen rozekleurig bruin met een donkerbruine tot zwarte bestreping. De wenkbrauwstreep valt nauwelijks op, is geelachtig, min of meer zandkleurig. Op de onderdelen is de pop cremeachtig tot vuilwit en bruin bestrept. Jonge vogels gelijken nog het sterkst op de pop, althans in hun jeugdkleed, maar het is verdraaid moeilijk om aan de hand van het jeugdkleed vast te stellen van welk ras de jonge vogel is. Dat geldt overigens voor verschillende roodmussoorten. Door vergelijkend materiaal kom je er meestal wel uit. De Pracht roodmus houdt zich voornamelijk op in de dichte rododendron- en jeneverbessstruiken waarvan hun biotoop zo talrijk is voorzien. Het zijn die struiken waarmede de berghellingen, op hoogten van 4000 tot 5000 meter, plaatselijk zijn begroeid. In de winter dalen de vogels af naar lagere en warmer regionen, tot zo'n 2000 meter. In de volière gehouden, dienen we ze als hoofdvoedsel een goede mengeling zaden voor Europese cultuurvogels voor te schotelen ofwel een goed kanariemengsel aangevuld met gras- en onkruidzaden. Eivoer is niet altijd even gewild maar vermengd met universeel- en insectenvoer wordt het wel opgenomen. Levend voedsel, zoals een enkele meelworm, buffalowormen, regenworpjes, maden, mierenpoppen, bladluis, spinnen, kevertjes enzovoorts, zijn onontbeerlijk vooral tijdens de broedperiode en als er jongen zijn. Daarnaast nog wat bladgroen, wat fruit, enkele bessen, en dagelijks schoon en fris bad- en drinkwater. De hiervoor bedoelde eigen kweekvogel in Breda was ingezonden door ons lid de heer **M.A. Wijnants uit Rijen**. Het ouderpaar was apart gehuisvest in een volière van 2 m lang, 2 m breed en 2 m hoog. De stoffering bestond uit een aantal conifeertakken en brem. Van

Kunstmatig uitbroeden doet men it

Het instinkt verzwakt doors

paardehaar en mos bouwden ze een vrijstaand nest in de brem; het was eind mei en begin juni was er het eerste eenkleurige blauwwitte eitje, later gevolgd door nog vier stuks. Er bleken vier eieren bevrucht te zijn en die vier zijn na 15-16 dagen broeden, dat alleen door het popje werd gedaan, ook uitgekomen. De jongen hadden een vleeskleurige huid, zonder enig donsveertje. Beide oudervogels voerden voortreffelijk en ze brachten de jongen zonder problemen groot. Op een leeftijd van 20 dagen verlieten ze het nest en werden vervolgens nog gedurende ongeveer 28 dagen door de oudervogels gevoerd. Ze waren ongeveer 9 dagen oud toen Wijnants de jonge vogels een 2,9 mm ring heeft aangelegd. Het voedsel waaruit de oudervogels een keus hadden, bestond uit een zaadmengeling met een extra aanvulling gebroken haver, onkruidzaden en wat Perillazaadjes. Deze laatste zaadjes worden wel vaker als een extraatje gebruikt met name bij het houden en kweken van sijssoorten. Perillazaad is afkomstig van *Perilla ocymoides*, een in Azië gecultiveerde plant. De zaadjes zijn kogelrond en bestaan voor ongeveer de helft uit olie die op zich weer bestaat uit glyceriden van oliezuur, linoleenzuur, linolzuur en palmitinezuur. Voorts werd Cédé-ivoer verstrekt, mierenpoppen, buffalowormpjes en pinky's alsook muur en vogelgrit.

Tenslotte zij opgemerkt dat de naam Pracht is ontleend aan de wetenschappelijke tweede naam, *Pulcherimus* hetgeen vrij vertaald 'zeer mooi', 'prachtig' betekend.

Tekst: Cees van Berkel
Foto: Cees Scholtz.

Een broedmachine is een gebruiksvol instrument dat steeds klaar moet staan gedurende het ganse kweekseizoen. Ze kan van dienst zijn niet alleen om er verlaten eieren in te leggen doch eveneens om te helpen ondergekoelde en verwaarloosde jongen te redden. Men kan er indien nodig eieren in leggen tot op het punt van uitkomen alvorens de kleintjes bij betrouwbare pleegouders onder te brengen. Kunstmatig uitbroeden gekoppeld aan handopfok is voor sommige mensen de enige methode geworden om papegaaiachtigen groot te brengen. Ik vind dat zulke methoden gebruikt moeten worden als **hulp** bij het conventioneel broeden **of** enkel **bij** ogenblikken van **gevaar**, en het is maar normaal dat de vogels hun eigen jongen langs de natuurlijke weg uitbroeden. Indien eieren en jongen konstant weggenomen worden dan gaat het instinkt tot broeden en grootbrengen bij sommige soorten papegaaien volledig verloren. Vele vogelhouders maken de fout te denken dat het uitbroeden van papegaai-eieren niet moeilijker is dan dat van gedomesticeerde kippeeieren. Zonder dat men wat praktische kennis opgedaan heeft, is het een misverstand te denken dat een broedmachine die uitzonderlijk geschikt is voor gemakkelijk uitkomende kippeeieren, evengoed zal werken voor papegaai-eieren. Dat is niet het geval, eieren van gevogelte kunnen allerlei soorten bewerkingen doorstaan. Zelf heb ik het meegemaakt dat men kippeeieren, waarvan men dacht dat ze te oud waren zodat men ze onder het vuil bedoof, verschillende dagen later door de warmte van de zon uitkwamen. Een vriend van mij, een kippenkweker, wist me te vertellen dat om te beletten dat de dooier van een kippeier aan een zijde van de schaal zou blijven kleven, hij soms het ganse rek met eieren opneemt en er eens goed mee schud. Men kan begrijpen dat een aantal eieren daar wel tegen kunnen om zo behandeld te worden, zelfs bij grote temperatuurverschillen, doch dit gaat nooit met papegaai-eieren. Men moet ook speciaal in overweging

nemen waar men een werkende broedmachine gaat plaatsen. Eens dat zij juist afgestemd is, mag ze niet meer verplaatst worden of gelijk welke bewerking ondergaan, anders kan het gevoelige mechanisme ontregeld worden of de eieren beschadigd. Een kleine rustige kamer die zelden voor iets anders gebruikt wordt is hiervoor nodig. Een tochtvrije plaats die voldoende geventileerd kan worden met een ideale konstante temperatuur van 18 à 20°C. Problemen kunnen er optreden als de temperatuur onder de 16° komt of boven de 25; zelfs de beste elektrische kwaliteitsthermostaat kan lichtjes afwijken van de ingestelde temperatuur op de plaats waar hij gebruikt wordt. Als de kamer te koud en slecht geïsoleerd is, dan kan een broedmachine met een klein verwarmingselement onmogelijk de vereiste warmte verstrekken. Als de kamer een te hoge temperatuur heeft

door: Marcel van Aelst.

en naar 25°C gaat, dan kan de verluchting uitvallen zelfs al heeft de thermostaat de warmte uitgeschakeld. De reden hiervoor is de ventilatormotor zelf, die regelmatig draait en zelf ook een redelijke warmte voortbrengt. De warmtebron van de oudere types zonder verluchting worden gecontroleerd door een Bi metaal en die kunnen eveneens op hol slaan bij oververhitting. De broedkast moet geplaatst worden op een stevige bank of tafel, en zeker niet op een plaats waar de zon erbij kan. Het is het beste om de broedmachine schaduwrijk of zelfs in een staat van halfduister te hullen. Jongen die met de hand grootgebracht worden gedijen het best in dezelfde omstandigheden als in hun nest.

De goede broedmachine!

Tenzij de kweker eraan denkt zelf een broedmachine te maken, iets wat zeer goed mogelijk is in de veronderstelling dat alle benodigdheden gevonden kunnen worden, is het beter er een aan te schaffen die reeds een

steeds de eieren weg te nemen!

lange goede reputatie heeft. Er zijn veel verschillende modellen beschikbaar zowel Engelse, Amerikaanse als Europese, doch geen enkele, voor zover ik weet, werd speciaal gemaakt om papegaaieneieren uit te broeden. Cyclonische broedmachines zijn meestal groot en duur, echt om gebruikt te worden in een commerciële kippenkwekerij. Een ventilator laat de lucht circuleren en het eierenrek draait zich regelmatig over en weer. Machines zonder ventilator zijn meestal de goedkoopste, doch ze zijn het minst geschikt voor ons doel. Het verwarmingselement bevindt zich in een kanaal rond de buitenzijde van het geheel, met ventilatiegaten, zodat de broedkamer net als bij de vorige verwarmd wordt door konvektie; de thermometer is hier gewoonlijk een BI metaal. Het nadeel is een oneven temperatuur in de kamer zodat er blinde vlekken ontstaan, waarbij de oudere types thermostaten meer tijd nodig hebben om zich aan te passen dan de nieuwe elektronische en moeten ze regelmatig bijgesteld worden. Ze zijn zeer gevoelig voor temperatuurschommelingen in de broedruimte. De geforceerde lucht broedmachine, is een meer moderne en aangepaste machine. Een ventilator laat de lucht in de broedkast circuleren zodat er steeds een gelijke temperatuur heerst. Het verwarmingselement wordt gecontroleerd door een elektronische thermostaat die doorgaans juist en betrouwbaar is, tenzij er iets verkeerd gaat. Wanneer zulks gebeurt dan is het ook volledig uitgeschakeld, hetzij door het verwarmingselement, hetzij doordat men het niet meer kan uitschakelen zodat de temperatuur niet meer te regelen is. Als voorzorg voor deze onwelkome gebeurtenis, kan men een tweede thermostaat in het circuit inbouwen die 1 graad boven de eerste geprogrammeerd staat en alzo belet dat de eieren gekookt worden. Om volledig gerust te zijn kan men er nog een alarmsysteem bijplaatsen dat aanslaat zodra er iets met de machine misgaat.

Stroom onderbreking

Stroomonderbreking kunnen tot een ware ramp leiden. Er zijn echter nu wel verschillende toestelletjes op de markt die genoeg stroom voor een dag kunnen opslaan, en onmiddellijk de taak overnemen als de stroom plotseling uitvalt. Er bestaan verschillende modellen broedmachines die over het algemeen als hoofdbedoeling het uitbroeden van kwarteleieren hebben. Ze zijn vervaardigd uit plastic met een doorschijnend deksel waarin al de elektriciteit aangebracht is. De ene draait automatisch en de andere moet met de hand bediend worden. Persoonlijk geef ik de voorkeur aan laatstgenoemde en keer zelf de eieren 5 maal per dag. De vochtigheid wordt gemeten door een zogenaamde wijkmeter waarbij de katonnen wijk in het reservoir hangt op de bodem van de broedkast, terwijl het andere einde bevestigd is aan de bol van de meter die bij het geheel hoort. De bekomen vochtigheidsgraden zijn in werkelijkheid lager dan deze welke opgegeven worden door de meter omdat die de lucht meet in de broedkamer. De vochtigheidsgraad kan echter apart berekend worden.

Gewoon water

In tegenstelling tot de instructies, gebruik ik gewoon leidingwater inplaats van het voorgeschreven gedistilleerde water en dat resulteert in een vlugger afzetten van kalk op de wijk. Inplaats daarvan kocht ik een goedkope vochtigheidsmeter van plastic in het plaatselijke tuincentrum en ik vind dat hij zeer goed werkt. Er was zeer weinig water in de machine nodig om de vochtigheid rond de 10% te houden op mijn meter, die betrouwbaar bleek. Het vochtigheidsgehalte wordt verhoogd door het vergroten van het wateroppervlak in het reservoir op de bodem van de broedmachine en een fles met water die aan de buitenzijde is bevestigd regelt de hoeveelheid water die in de broedmachine vloeit. Eens te meer vond ik het simpeler steeds een kleine hoeveelheid water bij de hand te hebben, indien nodig, als de eieren

gekeerd werden. Tenslotte ontdekte ik dat de buitenzijde van een eitop, een zekere vochtigheid doorlaat en deze bijna altijd water opneemt als ze in de broedkast ligt. Als de broedmachine 's nachts zonder water viel, dan was ik niet bang want er werd me zelfs verteld dat sommige kwekers hun machine droog gebruiken als de buitenlucht maat vochtig genoeg is. Vanzelfsprekend brengt de draaiende ventilator onder deze omstandigheden steeds droog stof in de broedkast. Volgens mijn ondervinding, bekom ik de beste resultaten als de vochtigheid tot een minimum herleid wordt. Om redelijk te presteren, is het niet nodig regelmatig de eieren te wegen teneinde vochtverlies te berekenen en het de mogelijke gewichtsverliezen vast te stellen. Des te meer de eieren ter hand genomen worden, des te meer kans op beschadiging, afkoeling of mogelijke ziekten. Indien men ze dan toch wil vastnemen, is het begrijpelijk dat men eerst de handen wast. Het is een must de hygiënische omstandigheden rond de broedmachine tot in de puntjes te verzorgen. Eieren wassen en ontsmetten is wat anders. Ik denk dat het het beste is ze simpel van enig vuil te reinigen met een droge doek alvorens ze in de broedmachine te plaatsen.

Goed idee

De bijgeleverde meters zijn doorgaans goed afgesteld en betrouwbaar, doch controleer steeds de nieuw aangeschafte met een waarvan bewezen is dat hij betrouwbaar is. Het is een goed idee een groot type thermometer in de broedkast te plaatsen, die kan doorheen het doorschijnende deksel goed bekeken worden. Men kan eveneens elektrische digitale thermometers gebruiken, doch dat betekent een speciale uitgave die echter niet noodzakelijk is. Het is het beste een paar dagen op voorhand de broedmachine in te schakelen teneinde te ondervinden of alles in orde is, alvorens er eieren in te leggen. Het meeste succes zul je bekomen met zeer verse eieren of die welke bijna gaan uitkomen. Er is meer waar-

schijnlijkheid op het slecht uitkomen wanneer men eieren verplaatst die juist tot ontwikkeling beginnen te komen of reeds gedeeltelijk ontwikkeld zijn. Zelfs al draait men ze verschillende malen per dag, om te beletten dat de dooier aan de schaal blijft kleven, toch kunnen bewaarde eieren vlug verschalen als ze niet door de pop behandeld worden, dus is het het beste ze slechts een paar dagen na het leggen in de broedkast te plaatsen. De datum van het leggen, de startdatum en een indentifikatienummer kunnen op de eischaal met een zacht potlood aangebracht worden. Twee pijltjes die de goede richting aangeven kan men op iedere zijde van het ei zetten, zodat men weet in welke richting men moet draaien met de klok of tegen de klok. Het is geweten dat de eieren nooit in dezelfde richting gedraaid mogen worden. Als men ze 5 maal per dag keert telkens in de tegenovergestelde richting, te beginnen in de vroege morgen om te eindigen in de late avond, dan kunnen de eieren nooit 2 nachten achter elkaar in dezelfde positie komen te liggen. Na ongeveer 5 dagen kan men de eerste tekenen van de groei van het embryo te zien krijgen als men het ei tegen het licht houdt. Het koude licht van een sterk schouwlampje is zeer geschikt om een ei te testen; de hitte en extra helderheid van een andere lichtbron kan het embryo doden. De eerste positieve aanwijzingen die men te zien krijgt is een fijne doorweven bloedcirkel met een kruisachtige tekening in het midden. Na een paar dagen spreiden de bloedvaten zich uit over de gehele eiwand tot het hele interieur donker wordt, uitgezonderd de luchtkamer. In tegenstelling tot sommige kwekers die zachtjesaan lagere broedtemperaturen gebruiken, heb ik ondervonden dat het best is de thermostaat op 100° Fahrenheit of 33°C te houden. Er wordt wel eens beweerd dat de temperatuur voor het uitkomen lager moet liggen, zodat men daarvoor een 2e broedmachine zou moeten gebruiken. Persoonlijk heb ik dat nog nooit ondervonden en vind ik zo iets niet nodig, eieren kunnen gemakkelijk op 33°C uitkomen. De kweker moet de broedduur van de soorten kennen evenals de verwachte

datum van uitkomen, alhoewel dat wel eens een dag kan scheiden. Wanneer met de eiland de eerste barst gemaakt is dan moet het ei zo mogelijk in een doosje geplaatst worden op een papieren zakdoekje met de barst naar boven gericht. Om te voorkomen dat het uitkomende jong zou uitdrogen door de ventilator en in zijn schaal zou blijven zitten, kan men er een papieren zakdoekje overheen leggen. Iedere keer dat je de rest van de eieren keert, maakt men de omgeving van het barstje voorzichtig nat met warm water waarna men het terug in het zakdoekje wikkelt. Wanneer het ter wereld komende jong zijn eerste geluid voortbrengt, geeft dat aan dat de uitbraak niet lang meer zal duren en hoe luider de kreten worden, des te dichter nadert het ogenblik dat het jong zich gaat bevrijden. Vanaf het eerste barstje tot het uitkomen kan drie dagen in beslag nemen, en zelfs vier in uitzonderlijke gevallen. Er gaan veel uitkomende jongen verloren door ze te helpen te vroeg uit de schaal te komen. Alvorens ze over te brengen naar een kunstmoeder, moet men de diertjes enkele uren de gelegenheid geven wat op rust te komen, op te drogen en kracht op te doen. Het jong zal vlug genoeg om eten beginnen te vragen.

Betrouwbare kunstmoeder

Het jong kan voor een dag in de broedkast blijven en dan overgebracht worden naar een kunstmoeder, die onmiddellijk lichtjes onder de 33°C gezet is. Ze kan zachtjes afzakken naar 32°C over een periode van verschillende dagen. Ook hier kan een vervangende kunstmoeder bij defekten goed gebruikt worden. Onthoud in ieder geval, dat de beste broedmachine en opvoedster nog altijd te vinden is in een enkel pakje dat bedekt is met pluimen!

Spits staart amadine

De spitsstaartamadine, *Phoephila acuticauda*, komt oorspronkelijk van Australië waar ze leven in droge steppen en met Eucalyptusstruiken begroeide gebieden. Al sedert heel lang zijn deze vogels erg gewild bij de liefhebbers van vnl. tropische vogels. Ze zijn bij uitstek geschikt om in voliëres en broedkooien te worden gehouden. Jaarlijks worden er vele honderden spitsstaarten daarin geboren. Hun uiterlijke verschijningsvorm is aantrekkelijk waarbij de blauwgrijze kopkleur, de felrode of heigele snavel en de zwarte keelvlak fraai afsteken tegen het overwegend bruine bovendeck. De twee middelste staartveren lopen uit tot lange fijne spitsen en daaraan hebben ze hun naam te danken. Intensieve fok heeft er toe geleid dat er inmiddels mutaties zijn ontstaan in bruin, isabel en wit.

Rui

Voor de meeste van onze vogels is het nu een wat vervelende periode. De rui is in volle gang. De vogels zijn zich aan het verkleden om straks, als het weer wat kouder wordt, over een nauwsluitend en warm verenpakje te beschikken. Ziek zijn ze er niet van, maar toch.....Wat extra aandacht en zorg is nodig. Geef ze wat meer gelegenheid om zich in vers water te baden en verstrekk ze om de dag wat ruimer eivoer.

De Roodpoot lijster

(*Turdus plumbeus*).

Een bij de vogelliefhebbers vrijwel onbekende lijstersoort, de roodpootlijster, **Turdus plumbeus**, vroeger ook aangeduid met **Mimocichla plumbea**, is ditmaal de hoofdfiguur van dit artikel. Hij komt in 6 ondersoorten voor op de West-Indische eilanden te weten, **Turdus plumbeus plumbeus** op de noordelijke Bahama eilanden, **Turdus plumbeus schistaceus** op Oost-Cuba, **Turdus plumbeus rubripes** op Centraal- en West-Cuba en op Isle of Pines, **Turdus plumbeus coryi** op Cayman Brac eiland, **Turdus plumbeus ardosiaceus** op Hispaniola, Puerto Rico en Gonave eiland en tenslotte **Turdus plumbeus albiventris**, welke op Dominica leeft. Deze soort is in het gebied waar hij leeft de meest algemene lijstersoort en men vindt ze zowel in de bossen alsook in parken en tuinen. De reden dat we deze soort vrijwel nooit in de Nederlandse volières aantreffen is, dat van de West-Indische eilanden een export van vogels vrijwel onmogelijk is. Dat is erg jammer, want net als talrijke andere lijstersoorten, past de Roodpootlijster zich uitstekend aan en bij een juiste verzorging is ook de kweek met deze soort goed mogelijk. Doordat het Vogelpark Walsrode goede contacten heeft met de Dominicaanse Republiek, was het mogelijk om aan het einde van de 80er jaren, naast verschillende vogelsoorten

(onder andere kolibries, duiven en hagedis-koekoeken) ook een aantal Roodpootlijsters te importeren. Na de gebruikelijke quarantaine-periode kwamen enkele dieren in het bezoekersdeel van het park en de andere dieren werden paarsgewijze in kweekvolières ondergebracht, welke 'achter de schermen' liggen. Het paar waar het hier om gaat kwam in zo'n kweekvolière, welke bestaat uit een verwarmd binnenverblijf en een open buitenverblijf. De binnenvolière meet ongeveer 4 meter x 6 meter en is 2,5 meter hoog. De bodembedekking bestaat hier uit een dikke laag zand, dit omdat dat het eenvoudigst is schoon te houden. Als schuilmogelijkheden worden regelmatig afgezaagde denneboompjes in het verblijf gezet en als die verdroogd zijn worden ze door nieuwe vervangen. Het buitenverblijf meet ongeveer 6 x 10 meter en is eveneens 2,5 meter hoog. Hier bestaat de bodem uit normale aarde en de volière is beplant met talloze struiken en coniferen. In de loop der tijd hebben een aantal vogelsoorten samen met de lijsters het verblijf gedeeld, zo bijvoorbeeld verschillende fazantachtigen, duiven, sapspechtjes, boomhoppers en kardinalen. Als voedsel krijgen de lijsters, naast het normale universeelvoer, ook nog een beetje fruit, meelwormen en krekels. Begin september 1990

bouwde het hier bedoelde paar in een conifeer in de buitenvolière, uit kleine takjes, mos, plantenstengels en wat modder een typisch lijsternest. Korte tijd later lagen er 3 bleekgroene, gespikkelde eitjes in welke na een broedtijd van ongeveer 16 dagen uitkwamen (doordat het nest zo goed verstopt was, was een preciese controle niet mogelijk). Na het uitkomen der jongen werden extra porties meelwormen en krekels gegeven, en verder konden we de ouders observeren hoe ze spinnetjes, wormen enzovoort zelf nog in de volière vingen en deze aan de jongen voerden. De opfok leverde dan ook geen problemen op en na ongeveer 16 dagen verlieten de jongen het nest. In 1991 was de kweek nog succesvoller, er werden 4 jongen grootgebracht. Het is te hopen dat door verdere kweekresultaten een vast bestand kan worden opgebouwd waardoor de soort wellicht later ook voor de 'normale' vogelliefhebber bereikbaar zal zijn.

door: Maarten de Ruiter.

Productieve Blauwgele aras in Palmitos Park

Elf jongen van een paar in 1989.

Het beste voorbeeld van vruchtbaarheid in gevangenschap gehouden vogels in het broedcentrum van Palmitos Park, Op Gran Canaria in 1989, was een wondermooi paar Blauwgele aras (*Ara ararauna*). Ze hadden de voorbije 3 jaren 8 jongen grootgebracht die telkens weggenomen werden om met de hand groot te brengen, omdat de ouders de slechte gewoonte hadden hun jongen steeds te plukken. In 1989 legde de pop 3 eieren in januari, waarvan de eerste uitkwam op 17 februari. Spijtig genoeg lag het jong de volgende dag dood. Het 2e jong volgde op 19 februari en werd daardoor onmiddellijk overgebracht naar het nest van een paar Geelvleugel aras (*Ara auricollis*). Die hadden zelf 2 jongen en een derde kipte de volgende dag uit. De kleinste geelvleugel liet het voedsel gemakkelijk aan zich voorbijgaan en werd daarom weggenomen om verder met de hand op te voeden op 3 maart. De jonge blauwgele werd op die dag eveneens weggenomen en woog toen 292 gr. Ik nam beide mee naar mijn huis alwaar ze samen verzorgd werden en rond de speenperiode was het amusant om te zien hoe de kleine geelvleugel zich verstopte onder de vleugels van zijn grotere blauwgele nestbroer. Het eerste ei van het volgend legsel van het blauwgele paar werd gelegd op 8 maart, de volgende op 11 maart en het derde op de 14e maart. Twee eieren werden gelegd bij een paar Groenvleugel aras (*Ara chloroptera*) wier eieren bevrucht bleken. Het derde ei was erg beschadigd. Ik bepleisterde ongeveer 20% van zijn oppervlakte met gips en plaatste het in de broedkast.

Hartelijke vogels

Het eerste ei kwam uit bij de groenvleugels na 24 dagen. Daar dit paar nog nooit jongen grootgebracht had, en dus alle ervaring miste, werd het nest vanaf de eerste dag geïnspecteerd. Ongelukkig op het ogenblik van de inspectie vernielde de pop het nog niet uitgekomen ei, doch tot mijn grote verbazing, kwam het ei in de broedmachine op 3 april uit. Het jong uit het bepleisterde ei, dat in feite niet verwacht werd, groeide uit tot een van de meest hartelijke vogels die ik ooit grootgebracht heb. Zij en haar

broer werden weggenomen voor handopvoeding op 4 mei, en dit gebeurde bij mij thuis. Terwijl ze groter werden kwamen de verschillen in hun persoonlijkheid tot uiting. Ze werden genoemd naar hun ringnummers 26 de vermoedelijke pop en 27 de vermoedelijke man. De buitengewone hartelijke natuur van 26 was, volgens mijn ervaringen, te vergelijken met het gedrag van de Caninde ara (*Ara glaucogularis*) die ik had grootgebracht op mijn flat in Loro Park op Tenerife. Nr 26 volgde mij overal; de man was verschillende weken meer onafhankelijk, in feite tot augustus. Van toen af eiste hij een deel op van de aandacht die ik haar besteedde. Rond die tijd waren de jonge geelvleugel en de eerste uitgekomen blauwgele in een voliëre geplaatst, want 4 jonge aras die rondvlogen in mijn heel kleine woning werd een probleem. Aras die met de hand grootgebracht zijn in een huiselijke omgeving, tegenover die welke opgevoed worden op een commerciële basis, kan men meer vrijheid geven buiten de kooi. Dit zeer noodzakelijk als vleugeioefening en meer essentieel dan bij gelijk welke andere papegaai. Op dit tijdstip onderzoeken ze alles en dat kan uitermate vernielende resultaten opleveren. Zelf loste ik dat probleem

op door kartons en kistjes te plaatsen waar ze naar hartelust mee konden spelen en vernielen, bovenop een rij boekencasten die de basis vormden van hun vlucht, drie keer per dag. Ze vroegen uitzonderlijk veel aandacht zoals trouwens alle jonge aras en eisten het grootste deel van mijn vrije tijd op. In ieder geval was mijn gehechtheid tegenover Nr. 26 zo sterk als de hare tot mij. Ik wist instinktief dat als ik haar de vrijheid moest geven ze toch steeds terug naar mij zou keren. Om te beginnen bond ik een grote draad aan haar ring, en nam haar mee naar buiten. Ze wou niet van me weg. Om haar tot bij mij te doen vliegen hield mijn partner Mike haar even vast terwijl ik me de lengte van het touw verwijderde. Zodra hij haar losliet vloog ze meteen op me toe en landde op mijn vuist net als een valk. Het was een wondermooie beleving voor mij, want een ara in volle vlucht is het mooiste wat je in de natuur kunt meemaken. Voor haar was het tevens een ideale manier om haar vleugelspijeren te ontwikkelen. Alhoewel ze reeds veel ondervinding had met de bomen in haar omgeving, vloog ze zeer vroeg op een dag naar een boom en geraakte hierin verward.

Uit balans

Zelfs ondersteboven hangend wachtte ze geduldig zonder paniek, tot Mike op een rots klom en haar bevrijdde. Nadien liet ik haar nooit meer dan 5 keren gedurende een oefening vliegen, nadat ik ondervond dat ze een beetje haar evenwicht verloren had. Bij een gelegenheid om mijn inschatting te bevestigen van de man als potentieel vrijvlieger, bond ik de draad aan zijn ring en liet hem vliegen, onmiddellijk moest ik echter de lijn terug trekken daar hij meteen aanstalte maakte de bergen in te trekken. Rond de tijd dat Nr. 26 en 27 zes maanden oud waren, werd het me te zwaar ze nog langer in huis te houden en te verzorgen daar er ook nog andere bezigheden op het programma stonden. Zulke veeleisende vogels hun wensen opvolgen kan gemakkelijk een volledige dagtaak uitmaken. In oktober moest ik voor een week weg en dit leek me het ideale ogenblik om ze in een grote voliëre te plaatsen. Ze schenen het daar naar hun zin te hebben; waarschijnlijk omdat ik in het begin ze verschillende malen per dag een bezoek bracht, ze telkens wat lekkers als noten en druiven toestekend en zo verminderde ik de bezoeken tot slechts 2 en later 1 keer per dag. Ondertussen werden er weer eieren van de blauwgele pop gelegd op 30 mei en 5 juni, en deze vielen toevallig samen met die van een groenvleugel paar. Daarom besloot ik weer de eieren te verleggen met de bedoeling deze keer de groenvleugels de jongen zelf te laten grootbrengen.

Te groot

De eieren kwamen uit op 23, 26 en 29 juni. Ze groeiden op als kool en wogen op 24 juli respectievelijk 858-772 en 696 gr, ieder met ongeveer 60 gr eten in de krop. De eerste 2 werden geringd met 14 mm, doch ik had de kleinste een paar dagen uit het oog verloren zodat zijn poot te dik geworden was en ik 18 mm moest gebruiken. Een van de mooiste belevissen van dit seizoen was de 3 jonge blauwgele aras te zien zitten tussen hun rode pleegouders. Ze verlieten het nest tussen 16 en 25 september. Na ongeveer 3 weken begonnen de groenvleugels hun jongen te plukken, evenals hun eigen veren. Dit leek voor mij het teken dat ze niet langer gelukkig waren met hun aanwezigheid. Ze werden dan ook op 28 oktober overgebracht naar de voliëre waarin eveneens nr. 26 en 27 vertoefden. Een aparte voliëre was op

dit ogenblik niet beschikbaar en ik maakte me zorgen of ze met hun vijven wel overeen zouden komen, doch mijn bezorgdheid was ongegrond. Ondertussen had de vrouwelijke blauwgele haar vierde legsel geproduceerd, het eerste ei op 5 juli, het tweede op 8 en het derde op 11 of 12 juli. Hun eerste jong zag het levenslicht op 29 juli, opnieuw na een broedperiode van 24 dagen, het tweede verscheen op 2 augustus (doch kan ook uitgekomen zijn op de avond voordien) het derde ei werd in het nest lelijk toegetakeld en in de broedkast gelegd op 31 juli. Spijtig genoeg stierf het jong in het ei op 5 augustus, net voor het zou uitkomen. De 2 jonge aras werden goed door hun ouders verzorgd tot we ze wegnamen op 22 augustus toen hun veren begonnen uit te komen. Op die datum werd de jongste geringd met 14 mm doch voor de oudste was weer een 18 mm ring nodig. Deze twee werden grootgebracht in de speciale handopfokkamer. In ieder geval genoten ze hier veel vrijheid daar het laat in het jaar was en de plaats bijna leeg toen ze eraan kwamen. De eerste (de man) was het meest onafhankelijk en werd in de 3e week van oktober gespeend, daar waar het 2e jong (pop) nog steeds voedsel uit de lepel opnam voor nog een week of 2-3. Het hand-opfokvoedsel voor alle blauwgele aras bestaat uit ongeveer 1/3 tarwekiemmeel (ongeveer 25% proteïne) verschillende soorten babymeel, dat bevat ongeveer 14% proteïne, papayas en bananen of, later in het jaar wanneer er geen papayas te krijgen zijn, wortelen en bananen besprenkeld met mineraalwater en een vloeibaar calcium supplement dat eveneens vitamine A bevat en dagelijks aan het voedsel wordt toegevoegd nadat het wat verwarmd is. Intussen presenteerde de pop haar 5e legsel, nog een wanhopige poging want het werd slechts 1 ei op 25 september. Ze moet zich toen gerealiseerd hebben dat het tijd werd voor een korte rustperiode. Het embryo stierf in een vroeg stadium doch ik liet het ei in het nest tot 24 oktober om haar te beletten opnieuw te gaan leggen. Een week nadat het weggenomen werd, lag het eerste ei van broedsel nr.6 in het nest op 1 november; het tweede op 4 en het derde op 7. Ze begon niet te broeden alvorens het laatste ei was gelegd. Op 28 november lagen er 2 mooie jongen in het nest weer na een broedperiode van 24 dagen. Het embryo van het 3e

ei stierf af ongeveer halverwege de broedperiode. Er werd een cultuur van gemaakt met als uitslag "geen bacterie groei". De overige 2 jongen werden weggenomen om verder met de hand groot te brengen, op 29 december toen de ouders reeds begonnen waren hun eerste veertjes uit te trekken.

Volledige periode

Dus heeft dit paar blauwgele aras in 1989 zo maar eventjes 11 jongen voortgebracht waarvan er 8 onafhankelijk zijn op de dag dat ik dit schrijf en eentje dat stierf toen het 1 dag oud was. Ik wil hier nogmaals de nadruk leggen op het feit dat ik volledig tegen massaproductie ben doch de omstandigheden van dit paar waren zo dat men er de jongen onmogelijk kon bijlaten voor de volledige opfokperiode. Bij het grootbrengen van 10 jongen hadden de ouders 4 jongen voor ongeveer 3 tot 4 weken. Een paar groenvleugel aras had de gelegenheid voor de eerste keer zelf jongen volledig groot te brengen, schenen dat goed te doen en er erg van te genieten. Het opfokvoer voor de ouders bevat hoofdzakelijk geweekte zonnepitten, bananen, sinaasappelen en walnoten. Ze krijgen onbepaald verse maiskolven en voeden dit doorlopend, alhoewel de groenvleugels er niet zo gek op zijn. Vele aras zullen net uitgekomen jongen onmiddellijk verse maiskolven voeden. Vanzelfsprekend als de diertjes heel jong zijn krijgen ze voedsel in lopende vorm (kropmelk). Nog een punt dat waard is om te vermelden is het volgende: De broedduur van deze pop was steeds 24 dagen wat 2 dagen minder betekent dan de opgegeven periode voor deze soorten. Ik begrijp wel dat het een beetje vlugger kan gaan bij heel warm weer, doch in november schommelde de temperatuur rond de 22°C, terwijl het hier gedurende het jaar veel warmer is. Ik heb dit grootbrengen van 10 jongen in hetzelfde jaar uit een paar niet vermeld omdat dat zo ongewoon is. Vele aras zijn daartoe instaat, maar omdat andere kwekers aangespoord zouden worden ook over hun productiefste paren te schrijven. We hebben meer van deze resultaten nodig om hen die steeds kritiek hebben op onze kweek de mond te snoeren.

2-0 Talpacotiduijfe

Het **T**alpacotiduijfe

Met meer dan bijzondere belangstelling is op de C.O.M.-tentoonstelling in Breda naar de ingezonden groep duiven gekeken omdat bij mij ook een tropisch duifje uitgevlogen was, van het soort **Columbigallina t. talpacoti**. Het was op dat moment nog wel niet zelfstandig, maar men mocht hier het volste vertrouwen in hebben, daar beide ouders het jong met de meest mogelijke zorg omringde. Het jong dat op het moment van uitvliegen niet veel groter was dan een diamantvink, verbleef de eerste dag hoofdzakelijk op de grond. In de middag zette het zich onder druk heen en weer gevlieg van het ouderpaar op een zitstok. Het werd daar verder door het bekende bektrekken grootgebracht. De preciese broed- en opfokduur waren niet bijgehouden om het broedproces niet door te veel verstoring te laten mislukken. Omdat het al de derde maal was dat er een broedpoging door de duifjes was ondernomen. Maar zoals vele met mij al hebben ervaren met nieuw aangeschafte en geïmporteerde vogels, was ook hier driemaal scheepsrecht. Na thuiskomst van de C.O.M.-

tt bleek net met het vierde broedsel begonnen te zijn, daar een van de duiven op een wit ei zat. Het werden er twee en hier kon wel de exakte broed-en opfoktijd van worden vastgesteld, ook al omdat gebleken was dat de duifjes zich niet stoorde aan nestkontrolle. Deze werd wel tot het uiterste beperkt. De duifjes gaven zelf precies door hun gedrag aan, dat er iets belangrijks voor hun stond te gebeuren, doordat beiden dan op het nest zitten. Blijkbaar willen zij niets missen van de geboorte van hun jongen. De broedduur van het eerst gelegde ei was 14, het tweede kwam met 13 dagen uit. Het ringen kan op de 5e-dag met zwart gemaakte 4-mm ringen gebeuren. Tenslotte hoeft "dat wiel" van het zwart maken niet opnieuw uitgevonden te worden. De opfokperiode bedroeg respectievelijk 10 en 11 dagen, dat als zeer snel kan worden gezien, en beiden vlogen gelijktijdig uit.

Buiten dat zij dan niet veel groter zijn dan een diamantvink, zijn zij wel veel grauer dan de ouders, ook de pooten oogkleur is nog grijsbruin, terwijl

deze bij de volwassen vogels bruinrood is. Ook opvallend was het uiterste snavelpuntje van het jong, dit is grauwwit, de rest grijs, met op de scheiding een zeer dun zwartlijntje. Ook is de snavel van het jong opvallend veel steviger, waarschijnlijk omdat de duifjes bij mij niet in staat zijn om op natuurlijke wijze in de grond te graven, waardoor ze hun snavel niet stevig en kort weten te houden. Die moet dan ook een paar maal per jaar wat korter worden geknipt.

Als nestplaats verkozen ze een kanarieneestje of iets van gelijke vorm. Voorzover het bekeken kon worden, werd in de meeste gevallen gewoon het slaapnest van een diamantvink ingepikt. Deze vrij platte bouwsels, bestaande uit een dikke laag dunne, droge grashalmen worden zonder noemenswaardige veranderingen gebruikt.

De duifjes hebben ongeveer een klein jaartje nodig gehad om bij mij tot broeden over te gaan. Zij waren rechtstreeks van import afkomstig. Het aangeschafte paar heeft ca.4

1-1 Yucatanduifje.

maanden bij de importeur gezeten. De meeste exemplaren die in de kooi zaten, waren door melanisatie van de bevedering bijna geheel zwart geworden. De twee die uit werden gevangen, waren nog in hun originele kleur, en ze vertoonden een groot verschil in kleur intensiteit. De doffer is warm roodbruin met een vrijwel geheel lichtgrijze kop, terwijl de duif geheel bruin-grijs is tot op de kop, met een bijna witte keel. Vleugeltekening en grootte is van beiden gelijk. In het bondsblad van september 1969 staat een prachtige foto van Horst Müller, die de kleur van de doffer precies weergeeft. Helaas staat op de foto geen paartje afgebeeld zoals de schrijver van de bijbehorende tekst meent, maar zijn het twee doffers. Een juist kleurplaatje van een koppel Yucatan grondduifjes (C.t.r.) dat bijna gelijk is aan (C.t.t.) kan men eventueel vinden in het juni nummer van Onze Vogels 1967. (Beide afbeeldingen hierbij herplaatst. Red.) Dat de duifjes bij de balts de staart als onderdeel gebruiken, is door mij nooit waargenomen. De auteur schrijft hierover; dat men de duifjes geregeld op de grond kan aantreffen, waar zij met opgerichte, uitwaaijende openstaande staart naar voedsel zoeken! De balts die door mij werd vastgesteld, bestaat uit het trekken met een of beide vleugels, begeleid door licht gekoer, wat snavelen, en een baltsvlucht. De doffer beschrijft tijdens de balts herhaaldelijk een kleine cirkel in de tot zijn beschikking staande voliëre. Deze heeft niet

meer dan 2x3 meter als grondoppervlak, zodat deze vlucht helaas nooit volledig tot zijn recht zal komen. Als de stemming er goed in zit, zal dit baltsen gevolgd worden door snavelen, voeroverdracht en een paring.

De Volière is ondergebracht op de zolder van onze woning, en deze ruimte is verder geheel ingericht voor de vogel hobby. In de voliëre bij de duifjes zit ook een vrij groot dakraam, en ze gaan bij voorkeur, als dit open staat, in de trek zitten. Verder delen zij de ruimte met Australische en Afrikaanse prachtvinken en nog twee koppels Neophema's van verschillende soort. Net als alle duifjes houden zij van zonnen, en dit gebeurt op de grond of op de zitstok. Vaak spreiden zij dan een of beide vleugels.

Het voer bestaat uit een mengeling van tropisch- en parkietenzaad, aangevuld met zaden als onkruid, paddi, hennep, neger, gebroken mais, en rode dari. Een mengsel van ei- met universeel en dit vermengd met geweekte/gekiemde zaden. Ook een stukje geweekt witbrood in water, en een flinke portie meelwormen wordt dagelijks toegevoegd. Van de dari en mais wordt niets opgenomen, of meelwormen worden gegeten is niet vastgesteld. Een bak grit aangevuld met eidoppen, en groenvoer in de vorm van sla of wittlof, staat verder ter beschikking.

Het zijn zeer geschikte duifjes voor de gemeenschapsvoliëre, daar zij zich goed weten te wren tegen de pluk-activiteiten van bijvoorbeeld zebrevin-

ken. Dit in tegenstelling tot diamantduifjes, die bij mij soms geheel ont-
daan werden van mantel- en stuitbe-
vedering. Op de C.O.M.-tt zaten van
het ras Comlumbina en Columbigalli-
na nog de soorten; Peru, Mus, Buck-
ley, Grayson en Blauwe grondduif.
Vooral de Buckley en de Grayson
leken verdacht veel op de Talpacoti,
alleen veel grauwer en wat forser.
Talpacoties zijn mooi getekend en
levendige vogels met een grootte van
17 cm, die vrij tam worden. Gelukkig
niet zo tam als de Zwartmaskerduif
die ook eens in mijn bezit was. Deze
werden zelfs saai door tamheid,
bovendien lieten zij na om tot broed-
resultaat te komen en zoveel geduld
als Mevr.M.v.Veen - v.Seters die het
ongeveer 18 jaar heeft opgebracht
om op natuurbroed te wachten, heb ik
niet. Er mag worden aangenomen dat
het overwinteren tenminste moet
geschieden op 15°C, daar zij anders
vrij inactief worden.

Tekst: Peter Koopmans

Foto: Horst Müller

Tekening: H.Heinzel.

Indische - en andere

De Indische boomklever (**Sitta frontalis**), die in de literatuur ook wel wordt betiteld met spechtmees, bril- of bonte boomklever, bewoont een groot deel van Zuidoost-Azië, met inbegrip van Indonesië en de Filipijnen. Er komen diverse ondersoorten voor, zogenaamde subspecies, die iets in kleur en grootte verschillen.

2

Hij is aanzienlijk kleiner dan onze inheemse boomklever (**Sitta europaea**). Deze is namelijk 14 cm lang, terwijl de Aziatische nauwelijks 11 cm meet, van het puntje van de scherpe, rode snavel tot het uiteinde van de betrekkelijk korte staart. Zoals u

1

op de foto's kunt zien, zijn de boven delen fraai kobaltblauw en de onderdelen aanzienlijk lichter, bij het witte af. Het voorhoofd is fluweelzwart, en daaraan dankt deze klever zijn Engelse en Franse namen, respectievelijk **Velvetfronted nuthatch** en **Sitelle à front noir**. De op Java voorkomende subspecies, de **Sitta frontalis saturator**, die ik een paar maal vluchtig heb gezien, houdt er ongeveer dezelfde gewoonten op na als de bij ons voorkomende soort. Ook hij rent en huppelt zonder de

geringste inspanning met flinke snelheid in alle richtingen langs boomstammen en dikke takken. Bij dit hollen en klimmen wordt de staart niet gebruikt om op te steunen, zoals de boomkruiper en de spechten plegen te doen. Uiteraard, zou ik haast zeggen, gaat zijn voorkeur uit naar oude, verweerde bomen, want hij weet drommeis goed dat zich daar het meeste insectengespuis ophoudt. J.Hendriks van Balen maakt melding van het feit dat ook wel insecten in de vlucht worden gesnapt, maar daar heb ik geen bewijzen voor. Wel staat vast dat de eterij dierlijk is, want in onderzochte magen trof men spinnen, muskieten, kevers, motten en andere insecten en rupsen aan. De "spechtmeesjes" zijn

erg zwijgzaam. Hun geluid wordt beschreven als een hoog, fijn "hie-tie-tie-tie" of "tsjeré-tjie-tjie-tsjie-tsjie-tsjie-tsjie". De Indische boomklever nestelt in holle bomen. Op hoogten van 10 tot 12 meter. Is de ingang van de holte te groot, dan wordt deze met klei, leem en modder, vermengd met speeksel en paardemest zover dichtgemetseld, dat de vogels er net zelf door kunnen. Grotere indringers zien op deze manier de toegang versperd. Dit pleisteren is echter een zuiver instinctieve handeling, want in ons land ziet men bij nestkasten, die een precies op maat gemaakt vlieggat hebben, toch dat de binnen- en buitenkant "verstevigd" worden met vochtige klei. Het aandra-gen van de "specie" geschiedt door beide partners, maar het eigenlijke

Aziatische boomklevers

pleisteren doet het vrouwtje. Wel is er tussen de Europese en Aziatische boomklevers een aanmerkelijk verschil wat nestmateriaal betreft. "Onze" klevers gebruiken als onderlaag voor de eitjes wat schilfers en splinters boomschors, dennenaalden en dorre bladeren, de "tropische" soorten daarentegen een samenraapsel van stukjes mos, zaadpluis, vezeltjes, haren en veertjes. Er worden drie of vier eitjes gelegd, die gemiddeld 16,98 x 12,68 mm meten. Ze zijn witachtig van kleur en bezaaid met roestrode vlekken en vlekjes. Vaak staan ze zó dicht opeen, vooral aan de stompe pool, dat de eigenlijke grondkleur niet of nauwelijks te zien is.

Omdat de boomklevers echte boomvogels zijn, die veel ruimte nodig hebben, lijken ze mij voor een gewone voliëre niet erg geschikt. Rutgers maakt in zijn encyclopedie wel gewag van deze boomklevers en vermeldt dat ze in 1914 voor het eerst in Duitsland werden ingevoerd (conform Karl Neunzig). Als voedsel kunnen, we verstrekken een zacht basisvoeder bestaande uit o.a. 16% proteïne, met als afwisselende extraatjes wat

3

honing, pindakaas, geschaafd rauw vlees of kaasschraapsel en regelmatig fruit. Daarnaast diverse insecten,

mierenpoppen en 2 à 3 meelwormen per dag. Als je dagelijks wat afgevallen blad verzamelt en in de voliëre legt, speuren ze elk blad af, op zoek naar kleine insecten. In de winter kan als aanvulling zonnepitten, cashewnoten en hazenoten gegeven worden. Baden doen ze graag en daarnaast kunnen ze ook vaak zitten zonnen. Een nectarvoeding kan vooral in de acclimatisatieperiode zeer heilzaam werken. In de voliëre zijn nog geen broedresultaten behaald.

Underschriften litho's

- 1) Popje Indische boomklever (HN)
- 2) Mannetje Indische boomklever (CS)
- 3) Yunnan boomklever, *Sitta yunnanensis*, welke voorkomt in West-China (CS)
- 4) Bruinstuit boomklever, *Sitta enangaensis*, 12,5 cm en voorkomend in India, Assam, Brima, Thailand en China (JB)

4

De rui is geen ziekte

Als de zomer voorbij is en het weer kouder gaat worden, moet je meestal met je moeder mee naar de winkel, om nieuwe winterkleden te kopen. Sommige kinderen vinden dat fijn: ha, lekker nieuwe kleden! Andere kinderen balen als een stekker: dat vervelende passen van al die kleden!

Je hebt er misschien nog nooit over nagedacht, maar in de natuur gaan alle planten en dieren zich ook voorbereiden op de winter.

De bomen halen hun voorraad voedsel uit hun blaadjes en laten die dan vallen. Daardoor zijn er in de herfst van die prachtig gekleurde bladeren.

Planten die maar één jaar leven zorgen ervoor, dat er voor het volgende jaar nieuwe zaadjes zijn. Daarna gaan ze rustig dood.

De dieren zitten ook niet stil. Veel dieren eten extra veel, zodat ze lekker vet worden en in de winter lange tijd zonder eten kunnen. Er zijn ook dieren, die overal voorraden voedsel verstopten, waar ze in de winter van kunnen eten. Als ze het tenminste terug kunnen vinden!

Vogels zorgen er op hun eigen manier voor, dat ze klaar zijn voor de winter. Ze doen een nieuwe jas aan. Maar voor vogels zijn er geen winkels; ze zullen die nieuwe jas van

veren helemaal zelf moeten maken.

De vogels hebben bijna een half jaar lang hun zomerpak aangehad. Ze hebben ermee gevlogen, in de regen, de zon en de wind gezeten, voedsel gezocht, gebroed en jongen grootgebracht. Nu is hun zomerpak versleten. Nou zou het wel erg gevaarlijk zijn, als ze in één keer, hup, hun oude jas uit zouden doen. Dan zouden ze in hun blootje zitten! Als er een kat kwam, zouden ze niet weg kunnen vliegen. En 's nachts zouden ze flink kou lijden.

Ze moeten hun oude pak dus heel langzaam uitdoen, veertje voor veertje. En ondertussen moet dat kleine vogellijfje nieuwe veertjes maken. Heel veel nieuwe veertjes. Hoeveel? Nou, een kanarie heeft ongeveer 1.500 veertjes. Dat zijn er duizend en dan nog eens vijfhonderd! Dat is zo maar niet klaar. Alles bij elkaar duurt het wel tien tot twaalf weken, voor de nieuwe jas helemaal klaar is.

Waar maakt die vogel zijn veertjes van? Van het eten, dat hij vindt in de natuur. En als het een vogel bij jou in de kooi is, dan zal hij ze moeten maken van het voedsel dat jij hem geeft. Je zult wel snappen, dat dit een heel karwei is. Terwijl zijn leven gewoon doorgaat, moet zijn lijf al die nieuwe veertjes maken. Allemaal precies groot genoeg, dik genoeg en met de juiste kleuren.

Dit kan alleen, als de vogel goed gezond is. Is hij ziek, dan kan hij dit enorme karwei niet aan. Hij zal dan steeds zieker worden en misschien wel doodgaan.

Een gezonde vogel kan deze zware klus wel voor elkaar krijgen. Maar dan moet jij ervoor zorgen, dat de vogel gezond is en gezond blijft. Door heel goed voor hem te zorgen. Door hem extra goed voedsel te geven. Door te zorgen, dat de vogel geen kou heeft en niet op de tocht zit. Door de kooi netjes schoon te houden.

De vogel voelt zich nu soms niet zo lekker. Hij heeft ook geen tijd om mooi te gaan zitten zingen. Hij moet eten en werken!

In deze tijd is het goed om de vogel halfrijpe zaden te geven van de smalle weegbree. Vraag op school maar eens, hoe die plant er uitziet. Het is een onkruid, dat in Nederland veel voorkomt en dat je makkelijk kunt herkennen. Maar pas op; pluk het niet langs een drukke verkeersweg, want dan zit er veel troep op van het verkeer. En je mag het ook niet halen bij een boer, die zijn land met kunstmest of vergif heeft bestrooid.

Als je goed nadenkt, begrijp je, dat de rui niet zo'n leuke tijd is voor de vogel. Maar het moet nou eenmaal gebeuren. En als de rui voorbij is, als de nieuwe winterjas helemaal klaar is, dan ziet de vogel er weer prachtig uit. Zo mooi, dat de mensen overal tentoonstellingen gaan houden, om te laten zien, hoe mooi het nieuwe verenpak van hun vogels geworden is. Doe jij ook mee dit jaar?

Tot een volgende keer.

Het grootbloemige muur (*Stellaria holostea*)

Dat naast het overbekende vogelmuur nog tal van andere muursoorten bestaan zal iedere vogelliefhebber tijdens het zoeken en verzamelen ervan wel al hebben ervaren. Samenvattend zijn dit, bosmuur, grasmuur, zeegroenmuur, drienermuur, watermuur, sierlijke vetmuur, liggend muur en het grootbloemige muur. Nu zijn al deze muursoorten zeker niet in een en dezelfde streek te vinden. Ook zijn ze niet allemaal even interessant om ze aan onze vogels te geven. Zo is er bij de ene soort te weinig mals bladgroen, bij de andere soort te weinig zaadvorming en het overgrote deel komt te weinig voor of is zeldzaam. Wij vogelliefhebbers mogen ons overigens toch wel gelukkig achten dat deze enorm verspreide en groeiachtige cultuurvolger als vogelmuur bestaat, want mochten wij aangewezen zijn op al die eerder opgesomde muursoorten, dan zou er geen of nauwelijks groenvoeder in de vorm van dat muur gegeven worden. Of de tuinders en groentekwekers er ook zo gelukkig mee zijn betwijfel ik wel, maar dat is een andere zaak. Doordat ik mij nu al heel wat jaren intens bezig houd met alles en nog wat in de natuur, heb ik ook het zeldzame grootbloemige muur ontdekt. Het kan mogelijk voor een leek niet goed te begrijpen zijn, maar met zulke kleine ontdekkingen kan ik ook al een mooie dag beleven. Daarom wou ik dit ook eens onder Uw aandacht brengen. Als kenmerk is het een overblijvende soort, terwijl het

bekende vogelmuur maar éénjarig is. Het grootbloemigemuur komt voor in graskanten die verwilderd zijn en weinig of niet worden gemaaid. Mede door het hoge gras kan het een hoogte bereiken van 45 cm. De stengels zien er wel iets anders uit en zijn eigenaardig vierkantig, met zittende lancetvormige bladeren, die een grootte van drie tot acht cm kunnen hebben. Ze zitten ongesteeld aan de plantenstengels, en staan met twee aan twee tegenover elkaar. Ook zijn ze ruw en stijf zodat de liggende of kruipende plant erop kan steunen. Ook de stengels zijn tamelijk stijf, zodat ze ook goed rechtop kunnen staan. De bloeitijd is in juni en juli en de bloei- en groeiwijze is typerend voor de muurachtigen. Wanneer de hoofdstengel vroegtijdig ophoudt met groeien en bloeit, zetten de zijtakken deze groei verder. De bloemen zijn wit en kunnen in het gunstigste geval wel tot drie cm groot worden; vandaar de naam grootbloemige muur. De plant houdt van een vochtige leemgrond. Plaatselijk kan deze plant wel eens algemeen voorkomen, doordat vermeerdering gebeurt door middel van zaden. Maar ook wanneer de stengels de grond raken, ontstaat er een beworteling, zo ontstaan er opnieuw afzonderlijke plantjes, en zo wordt het een samenhangende plantengroep die eruit ziet zoals op de foto.

door: Andre Bruggeman.

KALENDER 1993

De Vorkstaart Scharrelaar

Deze scharrelaar, die familie is van de Europese naamgenoot, wordt door menig auteur beschouwd als "de mooiste vogel van Afrika". Vooral aan het begin van de broedtijd zijn de kleuren verblindend! Hij bewoont grote delen van Afrika bezuiden de Sahara. Men onderscheidt 2 ondersoorten, waarvan de ene zich ophoudt in Somalië en de andere in oostelijk en zuidelijk Afrika. Ze zijn van elkaar te onderscheiden door de hoeveelheid purper en lila op de borst en de keel. De habitat zijn de tropische savannen met lang gras, bomen en struiken, aanplantingen, cultuurgebieden en dergelijke. Gewoonlijk zijn deze scharrelaars alleen of paarsgewijs te zien, slechts zelden in groepjes. Zodra de broedtijd nadert, gaan de paren op zoek naar een geschikte nestholte. De voorkeur gaat uit naar een holle boom. Nestmateriaal wordt niet gebruikt en de 2-4 witte eieren komen zonder enige onderlaag op de bodem van het hol te liggen. Van de broedgewoonten is weinig bekend, maar deze zullen wel enigszins overeenkomen met die van de Europese scharrelaar. Bij deze is de broedduur 18 tot 19 dagen. Beide ouders broeden beurtelings 18-19 dagen en beginnen daar reeds mee voor het legsel compleet is. De jongen worden door beide ouders verzorgd en vliegen uit na een kleine vier weken. Ook na het verlaten van het nest wordt het kroost nog enige tijd door pa en ma gevoerd. In "Birds of the World" staat echter vermeld, dat de jongen reeds na 18 dagen uitvliegen en gevoerd worden met voornamelijk sprinkhanen. De oude vogels voeden zich ook hoofdzakelijk met insecten en andere ongewervelde diertjes, maar ook kleine reptielen zijn allerminst veilig voor ze. Buiten de broedtijd gaan de vorkstaarten rondzwerven, maar van hun "trekrichting" is nog weinig bekend. Het schijnt dat ze vooral de gebieden opzoeken, waar het regent. Zodra het droge seizoen aankomt, vertrekken de vogels weer. Vaak zijn er diverse soorten scharrelaars bij elkaar en veelal is ook de Europese scharrelaar vertegenwoordigd.

door: Meindert de Jong.